ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿ

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರು

ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ 'ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಅಥವಾ ನಾಯಕರು' ಎಂಬುದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಯಾರು ? ಯಾವ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು ?—ಇಂತಹ ಸಂದೇಹಗಳು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದಲೂ ಇದು ಕೇವಲ ರೂಢಗತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಆಶಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಕಾರಣವೆನಿಸಿದೆ.

'ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರು' ಎಂಬುದನ್ನೂ ಇದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇತರ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳನ್ನೂ ಆಶಯರೂಪದವು ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾದುವೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಈ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯಾದರೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

* * *

ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ '೭' ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು, ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಚರಣೆ ನಂಬಿಕೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿದೆ. ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಈ ಮೂಲ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೭೦, ೭೭, ೭೦೦, ೭೦೭, ೭೭೦, ೭೭೦ ೧/೨, ೭೭೭, ೭೦೭೦, ೭೭೦೦, ೭೭ ಸಾವಿರ, ೭ ಲಕ್ಷ ೭೭ ಸಾವಿರದ ೭೭೭, ೭೦ ಕೋಟಿ, ೭೭ ಕೋಟಿ, ೭೦೭೦ ಕೋಟಿ ಎಂಬಂತೆ ಬಹ್ವಂಶವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಶಿಷ್ಟರೂ ಜನಪದರೂ ಈ ನಾನಾ ವಿಧದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. (ಅನುಬಂಧ ನೋಡಿ).

* * *

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ೭೭ ಸಂಖ್ಯೆಯ (ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಸಂಖ್ಯೆ) ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಷಯಾಂತರ್ಗತ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಡತ, ಶಾಸನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲೆತ್ನಿಸಿದೆ.

ಜಾನಾಂಗಿಕ ಮಹತ್ವದ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ 'ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಕಲಸಾಟ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಕೊಂಚ ಗೊಂದಲವಾಗುವುದು ದಿಟ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ೭೭ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. 'ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನಗಳು' ಅರಹುವ "ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ದುರ್ಗದವರು ಅಪವರ್ಗವಾದಾರು"[1] ಮತ್ತು 'ರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಲಜ್ಞಾನ'ವು ದಾಖಲಿಸಿರುವ "ಅಶ್ವಪತಿ, ಗಜಪತಿ,ನರಪತಿ, ಇಂಗ್ರೀಜ್. ತಾಂಬ್ರದ ಮೋರೆಯವರು, ಕಿರೀಟ ರಾಮರಾಜು, ಡಿಳ್ಳಿ ಸುಲ್ತಾನ್ ಪಾದಶಾಂಬವಪ ಕಡೆಯವರು ಮುಂತಾದ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಜನ ಪಾಳ್ಯಗಾರರು"[2] ಎಂಬುವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

೧

ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವದ ಅಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದವನೂ ಆಂಧ್ರ ಕಾಕತೀಯ ಅರಸರ ಸಮಕಾಲೀನನೂ ಆದ ಕಂಪಲಿಯ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಮಗನೇ ಕುಮಾರರಾಮ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೨೫೫-೧೨೯೫). ಇವನು ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದಿಂದ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು 'ಪರದಾರ ಸೋದರ' ಅಥವಾ 'ಪರನಾರಿಯರಿಗೆ ಸೋದರ'ನೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕುಮಾರರಾಮನ ಬಾಲ್ಯದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಜನಪದ ಕವಿಗಳು, ಈತನು 'ತನ್ನ ಬಲ್ಲಿದ ೭೭ ಮಾನ್ಯರ ಕೂಡುತ' ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.[3]

ಈ ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಮಕಾಲೀನನೆನಿಸಿದವನು ಹುಂಡಿಹೆತ್ತನಾಯಕ ; ಕುಂಚಿಟಿಗರ ಕುಲದ ಹಿರಿಯ. ಈತನ ಕುಲದವರ ವಿವರ, ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಹೊಳಲ್ಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ನಂದನಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೩೨ರ ತಾಮ್ರಪಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿವೆ.[4] ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹುಂಡಿಹೆತ್ತನಾಯಕನ ವಿರುದ್ಧ, ಮುಹ್ಮದ್ ಬಿನ್ ತೊಗಲಕ್ಕನ ನಂತರ ದೆಹಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ ಏರಿದವನೆಂದು ವರ್ಣಿತನಾದ ಉಲುವುಖಾನ (ಉಲೂಘಿಖಾನ)ನು ತನ್ನ '೭೭೦ ಖಾನರ ಸೇನೆ'ಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನೆಂದೂ ನಾಯಕನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಜಯಿಸಿದನೆಂದೂ ಅನಂತರ ಈ ನಾಯಕನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯದತ್ತ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿ ಹಳೇಬೀಡಿನ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನೆಂದೂ ಆ ರಾಯನು ನಾಯಕನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಹಲವಾರು ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ '೭೭ ಖಾನರ ಗಂಡ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಸಹ ಒಂದೆಂದೂ ಈ ಪಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[5]

ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿರುವಂತೆ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರದ ವಾರಂಗಲ್ಲು ಕಾಕತೀಯ ಅರಸರ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಧನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವಿದೆ. ಈ ಅರಸರ ಕಾಲದ ಕೆಲವು ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಚರಿತ್ರಗ್ರಂಥ

---

1 ಶ್ರೀ ಶಿವಬಸವಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಸಂ.) : ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ-ಭಾಗ ೧, ಮೈಸೂರು, ೧೯೪೬, ಪು. ೮
2 ಅದೇ, ಪು. ೯೨
3 ಎಮ್. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ (ಸಂ.) : ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿ-ಭಾಗ ೪ : ಹೋಳೀಹಾಡು ('ಧೀರ ಕುಮಾರರಾಮ'), ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೪, ಪು. ೧೪ ; ಬಿ. ಎಸ್. ಗದ್ದಗಿಮಠ (ಸಂ.) : ಕುಮಾರರಾಮನ ದುಂದುಮೆ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ೪೧-೨, ೧೯೫೯, ಪು. ೧
4 Annual Report of the Mysore Archaeological Department, 1931, No. 1, 1310 A. D., p. 93
5 Ibid., p. 94

ಗಳಲ್ಲೂ ೭೭ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಏರುಪೇರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕಾಕತೀಯ ಅರಸರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ 'ನಾಯಂಕರ' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಕಾಕತೀಯ ಅರಸ ಗಣಪತಿದೇವನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೯-೧೨೬೨) ತರುವಾಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದವಳು ಈತನ ಮಗಳು ರುದ್ರಮದೇವಿ ಅಥವಾ ರುದ್ರಾಂಬಾ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೨-೧೨೮೯). ಈಕೆಯ ಮೊಮ್ಮಗ ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೯-೧೩೨೩) ಈಕೆಯ ನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದು ಹೋದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜಯಿಸುವ ಹೋರಾಟದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಕರ್ನಲ್ ಮೆಕೆಂಜಿಯು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಈ ಅರಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೊಂದು, ಗಣಪತಿರಾಯನು ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕುಲದ ನಾಯಕ ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ನಾಯಂಕರ ಒಕ್ಕೂಟ (confederacy) ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದನೆಂದು ಅರುಹುತ್ತದೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ 'ಪದ್ಮನಾಯಕ' ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ೭೭ ನಾಯಕರ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ಈ ಎಲ್ಲ ೭೭ ನಾಯಕರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು, ಇವರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೦ ನಾಯಕರು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡುವುದು.[6]

ಆದರೆ ಪಿ. ವಿ. ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಗಣಪತಿದೇವನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ೭೨ (ಡೆಬ್ಬದಿರೆಂಡು) ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು.[7] ಈ ಗಣಪತಿದೇವನ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ಆಂಧ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವವರೆಂದರೆ ಪದ್ಮನಾಯಕರು. ೭೨ ಗೋತ್ರ ಮತ್ತು ೧೨ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಪದ್ಮನಾಯಕರು ಗುಂಟೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಲನಾಡವೀರರಿಗೆ ಅವರ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಿದರಂತೆ.[8] ಪಲನಾಡವೀರರ ತರುವಾಯ ಪಲನಾಡ ಸೀಮೆಯನ್ನು, ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಈ ಪದ್ಮನಾಯಕರು ಪಾಲಿಸಿದರು. ಈ ಮಾಹಿತಿಯು ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ೭೨ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಂಶವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಗಣಪತಿರಾಯನ ಕಾಲದ ನಾಯಂಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದರೊಡನೆ ಪದ್ಮನಾಯಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲೂ ಇದರಿಂದ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಕಾಕತೀಯ ಒಕ್ಕೂಟವು ೭೫ ನಾಯಕರಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ನಾಯಂಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ನಾಯಕರೂ ೭೫ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೂ ಇದ್ದರು.[9] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಏರುಪೇರಾಟಕ್ಕೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಏಕಾಮ್ರನಾಥನ 'ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಚರಿತ್ರಮು' ಎಂಬ ಪ್ರಕಟಿತ ತೆಲುಗು ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಪ್ರತಾಪ

---

6 Dr. V. Yashoda Devi : *After the Kakatiyas*, Hyderabad, 1975, pp. 3-5 ; *Traditional Accounts–Mackenzie Manuscripts*, 13-4-30, pp. 54–60 : C. P. Brown : *Local Records*, Vol. XIX, p. 81

7 ಕಾಕತೀಯ ಚರಿತ್ರ (ತೆಲುಗು), ಹೈದರಾಬಾದ್, ೧೯೭೭ , ಪು. ೬೦

8 ಬಿ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ (ಅನು.) : ಪಲನಾಡ ವೀರಚರಿತ್ರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧, ಪು. ೨, ೮

9 N. G. Ranga : *Kakatiya Nayaks-Their Contribution to Dakshinapath's Independence* (1300-1370 A. D.), Nidubrolu (A. P.), 1971, pp. 20, 141

ರುದ್ರನು ಪದ್ಮನಾಯಕರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಒಂದೊಂದು ಕೊತ್ತಳದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನ ಭರಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಧನಕನಕ ವಾಹನಗಳು, ಚೀನಾವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳು, ಛತ್ರ-ಚಾಮರಗಳು ಮತ್ತು ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ೭೭ ಗೋತ್ರಗಳಿಗೆ ೭೭ ಜನರನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸಿ ಏಕಶಿಲಾನಗರಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ೭೭ ಕೊತ್ತಳಗಳು ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ೭೭ ಜನ ನಾಯಕರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿದನು.[10] ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ಮುಂದು ವರೆದು, ಈ ಪದ್ಮನಾಯಕರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಜಾತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಇಂದ್ರನಗರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದಂತಹ ಏಕಶಿಲಾನಗರಕ್ಕೆ ಅಧೀಶ್ವರರಾದಂತಹ ಕಾಕತೀಯ ರುದ್ರನನ್ನು ಓಲೈಸುವ ನಾನಾ ದೇಶಾಧೀಶರ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಳಲ್ಲಿ ೭೭ ಪದ್ಮನಾಯಕರೂ ಇದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿಸು ತ್ತದೆ.[11]

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ತರುವಾಯ ಕಾಕತೀಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದವನು ಪ್ರೋಲಯನಾಯಕ. ಈತನು ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ವಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾಡನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸಾಧಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಸಂಘಟಿಸಿದವನೆಂದು ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವು ಕಾಪಯ ನಾಯಕನಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಈ ನಾಯಕನ ಅವಧಿಯ ಕಲುವುಚೇರು (ಅರ್ಯಾವಟಮ್) ತಾಮ್ರಪಟ ಶಾಸನವು (ಸಂಸ್ಕೃತ ; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೩) ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಈತನು ತನ್ನ ೭೫ ಮಂದಿ ನಾಯಕರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಹಿಸಿದನು.[12] ಈತನ ಮರಣಾನಂತರ ಈ ೭೫ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸಹಿತ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾದರು.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಕಾಕತೀಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ೭೭ ನಾಯಕರಿಗೆ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ ನಂತರ, ಈ 'ನಾಯಂಕರ' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅನುಸರಿಸಿದ ರೆಂಬುದು[13] ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದವ ರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರೇ ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ 'ರಾಜಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ' ಮತ್ತು 'ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಕಾಲ ಜ್ಞಾನ'ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮುನ್ನ ಹರಿಹರ ಮತ್ತು ಬುಕ್ಕ-ಈ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋ ದರರೂ ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಬಳಿ ಅವನ ಖಜಾನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರವು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಮುಂದುವರೆಸಿದ ಈ ೭೭ ನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತ ವೃತ್ತಾಂತವು ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ ವಾದರೂ ವಾರಂಗಲ್ಲು ರಾಜಧಾನಿಯು ಮುಸ್ಲಿಮರ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನಲುಗಿಹೋದಾಗ, ಕಾಕತೀಯ ನಾಯಂ ಕರ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಾಯಕರನೇಕರು ವಿಜಯನಗರದ

10 ಡಾ॥ ಸಿ. ವಿ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವು (ಸಂ.) : ಏಕಾಮ್ರನಾಥುನಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಚರಿತ್ರಮು, ಹೈದರಾಬಾದ್, ೧೯೪೪, ಪು. ೪೦ ; ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡ ಇದೇ ಪಾಠವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮುದ್ರಿತಪ್ರತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರು ಆ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯನ್ನೆ ಮೂಲಪ್ರತಿ (Vulgate) ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿರು ವುದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪು. ೨೫) ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವರು.

11 ಅದೇ, ಪು. ೪೩–೪೪

12 "ಅಥ ಪಂಚೋತ್ತರ ಸಪ್ತತಿ ನಾಯಕ ಸಂಸೇವ್ಯಮಾನ್ ಪದಪಜ್ಞಃ" : Journal of the Telugu Academy, Vol. 1, No. 2 ; M. Somashekhara Sarma : *Kapaya Nayaka,* Journal of the Andhra Historical Research Society, Vol. V, Part 4, April 1931, p. 217 ; Anitalli Bharati, Vol. 21, No. 6, p. 553

13 S. K. Sinha : *Mediaeval History of the Deccan,* Vol. I (Bahmanids), Hyderabad, 1964, p. 24

ರಕ್ಷಣೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೆನ್ನುವುದು[14] ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಮ್ಮ, ರೆಡ್ಡಿ, ಬೋಯ ಮತ್ತು ಬಲಿಜ ವರ್ಗಗಳ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗರು ಮತ್ತು ಬಂಧುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಅಧೀನದ ನಾಯಂಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರಲ್ಲದೆ, ಹಂಪೆ-ವಿಜಯನಗರದ ಪುರ ಮತ್ತು ಕೋಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿದರು.[15] ಇದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಪ್ರದೇಶ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಮಿಳುನಾಡು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತು.

ಅನ್ಯಮೂಲಗಳು ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೪-೫೮ ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರವು ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ತಮಿಳು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತಲ್ಲದೆ, ತೆಲುಗು ಮೂಲದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ಹಾಗೂ ರೂಢಗತವಾಗಿ ಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತದಂತೆ, ಅದು ೭೭ ನಾಯಕರ ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ('ಡಬ್ಬೈಯೇಡು ಪಾಳೆಯಗಾರಲು') ಮಧ್ಯೆ ಹಂಚಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು.[16] ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂದರೆ ಕೆಳದಿ. ಇಕ್ಕೇರಿ ಇದರ ಆಗಿನ ರಾಜಧಾನಿ. ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಸಂತೆಬೆನ್ನೂರು(ತರೀಕೆರೆ)ಗಳು ಈ ಭಾಗದ ಇನ್ನೆರಡು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು. ಮೈಸೂರು, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣಗಳು ಸಹ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರದ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು.[17] ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಭೂವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ನಾಯಕರ ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೭೭, ೭೫ ಅಥವಾ ೫೭ ಇದ್ದಿತೇ ಎಂಬುದು ಖಚಿತಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಜಯನಗರದ ಪತನಾನಂತರ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯಿಂದ ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಒಂದನೆಯ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೮೬-೧೬೧೪) ಸಹ ೭೭ ಜನ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ನೆರವಿನೊಡನೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಕಪ್ಪ - ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮುಜರೆ ವಗೈರೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಮಹಾನಾಡ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ(ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲ)ನು ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡುವುದು.[18] ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನ ಅಧೀನದ ೭೭ ಜನ ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ ಈ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೋಟೆ - ಕೊತ್ತಳಗಳಿಂದ ಸುಭದ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಭಾವನೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಮಧುಗಿರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಘಟನೆಗಳ ಚಿತ್ರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.[19] ಆದರೆ 'ಆರ್ಕಾಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕೈಫೀಯತು' ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು ೭೨ ಜನ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮಾತ್ರ.[20]

---

14 *Kakatiya Nayaks-Their Contribution to Dakshinapath's Independence* (1300-1370 A. D.), p. 108

15 Ibid.

16 M. H. Rama Sharma : *The History of the Vijayanagara Empire-Decline and Disappearance, 1569-1679* (Edited by M. H. Gopal), Vol. II, Bombay, 1980, p. 205; ಈ ಲೇಖಕರು 'ಡಬ್ಬೈಯೇಡು ಪಾಳೆಯಗಾರಲು' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ 'ಐವತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರು' ಎಂದು ತಪ್ಪು ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

17 Ibid., p. 206

18 ಕೆ. ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ : ಮಧುಗಿರಿ ಚರಿತ್ರೆ, ಮಧುಗಿರಿ, ೧೯೪೫, ಪು. ೨೫

19 ನೋಡಿ : ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಬಿ. ಆರ್. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.) : ಕವಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೃತ ಮಹಾನಾಡಪ್ರಭು ಇಮ್ಮಡಿ ಚಿಕ್ಕಭೂಪಾಲನ ಸಾಂಗತ್ಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೭ : ಪೀಠಿಕೆ, ಪು. X

20 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ೯-೨, ಜುಲೈ ೧೯೨೪, ಪು. ೧೫೩

ಗುಮ್ಮನಾಯಕನಪಾಳ್ಯವು ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೪೨) ಇದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಾಯಕ ಸಹೋದರರ ವಂಶೀಕರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ದೊರೆಯಾದ ಚಿನ್ನಮ್ಮನಾಯಕನು ಮೊದಲಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದವನೆಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಹಲವಾರು ಬಿರುದುಗಳಿಗೂ ಅರ್ಹನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈತನನ್ನು ಕುರಿತ ತೆಲುಗು ಸೀಸಪದ್ಯವೊಂದು "ಪರಡೆಬ್ಬದಿಯೇನು ಪಾಳ್ಯೆಲಲೋಪಲ ಪೆದ್ದಯ್ಯೆ ಚೆನ್ನೊಂದಿ ಪೇರ್ಮಿ ಮೆರಸಿ।...." ಅಂದರೆ ೭೭ ಮಂದಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತದೆ.[21]

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಹೊಸದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಇಂದಿನ ಶ್ರೀರಾಮಪುರ(ಬೂದಿಹಾಳು)ವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ಗೊಲ್ಲ ಸಿರುಮಣನಾಯಕನು (೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಪೆನುಗೊಂಡೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಸಮಕಾಲೀನನು. ಇವರೀರ್ವರ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಯುದ್ಧಸಂಘರ್ಷ ಏರ್ಪಟ್ಟು, ನರಸಿಂಹನ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿರುಮಣನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮೆರೆದನೆಂದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾದ ನರಸಿಂಹನು ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ "ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕೋಟದ ಬೇಡರನ್ನೆಲ್ಲ ದರ್ಪಗೆಡಿಸಿ ಸೂರೆಮಾಡಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ, ಕೈಸೆರೆಗಳ ತಕ್ಕೊಂಡು ಉಪ್ಪರದಲಿ ನಡೆತಂದ"ನಂತೆ.[22]

ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಯಕ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಾಯಕರು. ಇವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕೊನೆಯ ಅರಸ ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೪-೧೭೭೯). ಈ ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಂದ್ರ ಭೀಮನೆಂಬವನು ತಾನು ರಚಿಸಿದ ದಂಡಕದಲ್ಲಿ, "ಗೋಲಕೊಂಡೆ। ವಿಜಾಪುರ । ಕಲ್ಯಾಣ । ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ । ಸವಣೂರು । ಗದ್ವಾಲ । ಕರ್ನೂಲು । ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಣಂಬು ಮೊದಲೈನ ಡಬ್ಬೈಯೇಡಿಂಟಿ ಪಾಳ್ಯಂಬುನಾ* ನೀದೇ ಪೇರಯ್ಯ" ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವನು.[23] ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ೭೭ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈ ದೊರೆಯು ಕೀರ್ತಿವಂತನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಈ ನಾಯಕನನ್ನು ಕುರಿತ ಜನಪದಗೀತೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಮಿಂಡ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಗಮನೀಯ.[24] ಇವುಗಳೊಡನೆ, 'ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಗಿರಿದುರ್ಗಗಳ ಪೈಕಿ

---

21 ಡಾ॥ ಎಂ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ : ಬೆಂಗಳೂರು ಕೆಂಪೇಗೌಡ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೬೪, ಪು. ೧೩೫-೧೩೬ : ಅನುಬಂಧ ೧; ಈ ಲೇಖಕರು ಈ ಸಾಲನ್ನು '೭೫ ಮಂದಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಅಡುನುಡಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ 'ಡೆಬ್ಬದಿಯೇನು' ಎಂದರೆ ೭೭ ; ೭೫ ಅಲ್ಲ.

22 ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ (ಸಂ.) : ಸಿರುಮಣನಾಯಕನ ಸಾಂಗತ್ಯ (ಸಿದ್ಧಕವಿ), ಗದಗ, ೧೯೮೨ : ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯ ೪೦, ಪು. ೮

* — ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಳಲ್ಲಿ

23 ಹುಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಯಿಸ (ಸಂ.) : ಮದಕರಿರಾಜೇಂದ್ರ ದಂಡಕ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ೫-೭, ೮, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್-ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೪೨, ಪು. ೨೪೭

24 ದಿವಂಗತ ಸಿ. ಪರಶುರಾಮನಾಯಕ, ಭದ್ರಾವತಿ ಅವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ಜನಪದಗೀತೆ ; ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ 'ಬಿರುದು' ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಅರಸು ಮನೆತನದವರು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದರೊಡನೆ ಜನಪದಗೀತೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅರಸು ಮನೆತನದ ಖಾಸಾ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಮೈಸೂರು ಸ್ಟೇಟ್ ಪಾಳೇಗಾರರ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್‌ನ ನಿರ್ದೇಶಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಆಗಿರುವ ಚಳ್ಳಕೆರೆಯ ಪಿ. ಆರ್. ವೀರಭದ್ರನಾಯಕ ಅವರು.

ಹಿರೆದುರ್ಗ ಚಿನ್ಮೂಲಾದ್ರಿಗಿರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ'ವೆಂತಲೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೇಪರುಗಳಿಗೆ 'ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಬಿರುದು'ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಗುತ್ತದೆಂತಲೂ ಕೆಲವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದುಂಟು.[25]

ಬೆಂಗಳೂರು – ಮಾಗಡಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನಾಳಿದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲಿ ಯಲಹಂಕ ನಾಡ ಪ್ರಭುಗಳು ಅಥವಾ ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಮನೆತನದವರು ಮುಖ್ಯರೆನಿಸಿರುವರು. ಮಾಗಡಿ ಕೆಂಪೇಗೌಡನು[26] ತನ್ನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ 'ಎಪ್ಪತ್ತುಏಳು ಮಂದಿ ಗೌಡಳಿಕೆ' (ಪಾಠಾಂ.—'ಅರವತ್ತುಆರು ಜನ ಗೌಡಾಳಿಕೆ') ಸಹಿತ 'ಎಪ್ಪತ್ತುಏಳು ಜನ ಪಾಳೆಗಾರ್ರ ಕಟುಕೊಂಡು' ಹಲಸೂರಿಗೆ ಬಂದನೆಂದೂ ಅವನ ಸಂಗಡ ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ ಕುಣುಗ್ಲೂರು ತಿಮ್ಮನಾಯಕ, ಗುಬ್ಬಿ ಹೊನ್ನಪ್ಪನಾಯಕ, ರಾಮಗಿರಿಯ ನಾಯಕ, ರತ್ನಗಿರಿಯ ನಾಯಕ, ಹಾಗಲವಾಡಿಯ ಮುದಿಯನಾಯಕ, ಅಜ್ಜಂಪುರದ ಸಣ್ಣನಾಮದ ನಾಯಕ—ಇಂತಹ ೭೭ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಇದ್ದರೆಂದೂ ಜನಪದರು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.[27]

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ವಿಜಯನಗರದ ಅಥವಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದವರು ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೬೫ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಕ್ಕಸಗಿ–ತಂಗಡಗಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದವರು ೭೨ ವಂಶದ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು,[28] ಆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ : ಆನೆಗೊಂದಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ರತ್ನಗಿರಿ, ನಿಡುಗಲ್ಲು, ಶಿರಾ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಸ್ವಾದಿ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ರಾಯದುರ್ಗ, ಪೆನುಗೊಂಡ, ಮದಮಸೂರ, ಇಕ್ಕೇರಿ, ಚಂದಾವರ, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಬಿದನೂರು, ಮಂಡೀಕೋಟೆ, ಬಂಕಾಪುರ, ವಂದಿಯಾಳ, ದೇವನಹಳ್ಳಿ, ಹರದನಹಳ್ಳಿ, ಪುರವರ, ಮಿಡಿಗೇಶಿ, ಮುಟ್ಟಿ, ಬೆಳಗುತ್ತಿ, ಕಡಪೆ, ಕಿತ್ತೂರು, ತಲಚೇರಿ, ತಂಜಾವೂರು, ಸುರಪುರ, ಹಾಗಲವಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಬಸವಾಪಟ್ಟಣ, ಬೇಲೂರು, ಬಾದಾಮಿ, ದೊರೆಮಲೆ, ಜರಿಮಲೆ, ಗುಡೇಕೋಟೆ, ಗೋವನೂರು, ನನ್ನಿವಾಳ, ಹರತಿಕೋಟೆ, ಐಮಂಗಲ, ತರೀಕೆರೆ,

---

25 ಪ್ರಕಟಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು : ೧. ಶ್ರೀ ಸಾರ್ವಾಡಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಸಾರ್ವಾಡ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ('ಚಿನ್ಮೂಲಾದ್ರಿಗಿರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ರಾಜಗುರು')ಯವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಹಾಗೂ 'ಚಲವಾದಿ ಮಠದ ಏಳು ಅಮಾಸೆ ನೂರಾಒಂದು ಮಂದಲವರಿಗೂ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಗುಡಿಕಟ್ಟೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಾತಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೂ' ಕರೆಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಕಟಣೆ ; ೨. ಶ್ರೀ ಸಾರ್ವಾಡ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜ ಜಿ. ಎಸ್. ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಿದ 'ಶ್ರೀಮತ್ ದ್ಯಾವರಪ್ಪನ ಸಾಗಿಗೆ ಸೇರಿದ ಚಲವಾದಿ ಮಠದ ಕಟ್ಟೇಮನೆ ಯಜಮಾನರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮಂದಲದವರಿಗೂ' ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲಾದ ಪ್ರಕಟಣೆ (ತಾರೀಖು ೨–೨–೧೯೫೮). ಈ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಒನಕೆಕಿಂಡಿ ಓಬಾಂಬೆಯ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ದೊಡ್ಡಸಿದ್ದವ್ವನಹಳ್ಳಿ ಪ್ರೊ॥ ಎ. ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು ಅವರು.

26 ಈತನು ಎಷ್ಟನೆಯವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂರು ಮಂದಿ ಕೆಂಪೇಗೌಡರ ಕಾಲಮಾನ ಇಂತಿದೆ : ೧ನೆಯ ಕೆಂಪೇಗೌಡ—ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೫೧೦–೧೫೭೦ ; ೨ನೆಯ ಕೆಂಪೇಗೌಡ—ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೫೮೫–೧೬೩೩ ಮತ್ತು ೩ನೆಯ ಕೆಂಪೇಗೌಡ—ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೩–೧೬೭೮: ನೋಡಿ: Dr. Suryanath Kamath (C.Ed.): *Karnataka State Gazetteer - Bangalore Rural District,* Bangalore, 1989, pp. 69-71.

27 ಪಿ. ಕೆ. ರಾಜಶೇಖರ ಮತ್ತು ಇತರರು (ಸಂ.) : ಮಾಗಡಿ ಕೆಂಪೇಗೌಡ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ಜನಪದಗೀತೆಗಳ ಸಂಕಲನ), ಗುಡ್ಡೇನಹಳ್ಳಿ (ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ), ೧೯೭೩, ಪು. ೯೨, ೧೦೮

28 ಹೆಚ್. ವಿ. ವೀರನಾಯಕ 'ಹರತಿ' : ಕ್ಷಾತ್ರಾಂಶ ಪ್ರಬೋಧ, ಹರತಿಕೋಟೆ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ), ೧೯೮೭, ಪು. ೧೪; ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟ ೨೮ರಲ್ಲಿ, ನಾಯಕ ಜನಾಂಗದವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೭೭ ಎಂತಲೂ ಈ ಲೇಖಕರು ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಪಾವಗಡ, ಶಿವರ, ಹೊಸಕೋಟೆ, ಕುಂದಾಪುರ, ಬಾಗೂರು, ಗುತ್ತಿ, ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ, ಕಂಪಲಿ, ಮಲೇದುರ್ಗ, ಕನಕಗಿರಿ, ಗುಡಿಗುಂಟ, ಲೇಪಾಕ್ಷಿ, ಮಧುರೆ, ಆದವಾನಿ, ಚಂದ್ರಗಿರಿ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ದೊಡ್ಡೇರಿ, ತಲಕಾಡು, ರಾಯಚೂರು, ಹದಿನಾಡು, ಯಳಂದೂರು, ಕಾರುಗಹಳ್ಳಿ, ಹುಳಿಯಾರು, ಕೊರಟಗಿ (ಕೊರಟಗೆರೆ ?), ಹೊನ್ನುಡುಕಿ, ಕರಜಿಗಿ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ, ಮತ್ತೋಡು ಮತ್ತು ನಾಯಕನಹಟ್ಟಿ.[29]

ಆದರೆ ಇವುಗಳೊಡನೆ ಸುಗಟೂರು, ಮಾಸ್ತಿ, ಹಿರಿಯೂರು, ಬೆಳವಡಿ, ರಾಮನಗರ (ರಾಮಗಿರಿ), ಗುಡಿಬಂಡೆ, ಆನೇಕಲ್ಲು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಮಾಗಡಿ, ಅಜ್ಜಂಪುರ, ಕುಣಿಗಲ್ಲು, ಗುಬ್ಬಿ, ಕಂಗುಂದಿ ಕುಪ್ಪಂ, ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ, ಗುಮ್ಮನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಬಾಗಲೂರು ಮುದಿಮಡಗು—ಇಂತಹ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತಹವೆಂಬುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಯಾದಿಯು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಪೆನುಗೊಂಡ, ಕಡಪೆ, ತಲಚೇರಿ, ತಂಜಾವೂರು, ಆದವಾನಿ, ಚಂದ್ರಗಿರಿ, ಗುಡಿಗುಂಟ, ಲೇಪಾಕ್ಷಿ, ಮಧುರೆ ಮೊದಲಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಈ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಹಲವಾರು ಹೆಸರಾಂತ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವಿಪುಲ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕಾದ ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮಧ್ಯೆ ಮರಾಠರ ದಾಳಿಯ ಭಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದವೊಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜಾಮನಿಂದ ತನ್ನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಂಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಮೇಜರ್(ಸರ್)ಥಾಮಸ್ ಮನ್ರೋನನ್ನು ಮದರಾಸು ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಣ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾದ ಮನ್ರೋ ಒಟ್ಟು ಎಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಯಾದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು.

ಈ ಎಂಬತ್ತು ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ವೇಮುಲ, ಚಿತ್ವೆಲ್, ಪೊರುಮಮಿಲ್ಲ, ನರಸಾಪುರ, ತಿಪ್ಪೇರೆಡ್ಡಿಪಲ್ಲೆ, ಉಪ್ಪಲೂರು, ಕಾಮಲಾಪುರಂ, ಬೊನಮಾಲ, ಯರ್ರಗುಂಟ್ಲ, ಸೆಟ್ಟಿವಾರಿಪಾಳ್ಯಂ, ಲೋಪತನುಂಟ್ಲ, ಕೊಮ್ಮನುಂಟ್ಲ, ಚಿಂತಗುಂಟಬಂಡ, ಸನಿಪಾಯ, ಮೋಟಕಟ್ಲ, ಗೋಪಗುಡಿಪಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಪತ್ತೂರುಪಾಳ್ಯಂ—ಈ ಹದಿನೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನದವರು ಕಡಪೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ[30] ಅನಂತಪುರ, ನಾದಿಮಿದೊಡ್ಡಿ, ರಾಯದುರ್ಗ, ತಲಮರಳ, ಗುತ್ತಿ, ಕಮ್ಮಲಪಾಡು, ಚಿಯ್ಯೇಡು, ಪಾಮುದೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಕೊಕ್ಕಂಟಿ—ಈ ಒಂಬತ್ತು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ಅನಂತಪುರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ[31] ಕೋಟಕೊಂಡ, ಕಪ್ಪತ್ರಳ್ಳ, ದುಡೆಕೊಂಡ, ಪಂಡಿಕೋನ, ದೇವನಕೊಂಡ, ಬಸ್ವಾಪುರ್, ಪುಲ್ಲಲಚೆರುವು, ಬೊಲ್ಲುಪಲ್ಲೇ ಸ್ವಾಯಪನ್ಯಾನಿ, ಮರ್ರಿವೇಮುಲ, ಚಪಲಮಡುಗು, ವೆಂಕಟಾದ್ರಿಪಾಳೆಮು, ವುರ್ಲಗುಂಟ, ವೊವ್ಕ್.

---

29 ಹೆಚ್. ವಿ. ವೀರನಾಯಕ 'ಪರತಿ' (ಸಂ.) : ವಾಲ್ಮೀಕಿ (ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಯಕ ಜನಾಂಗದ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ), ದಾವಣಗೆರೆ, ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೭೩ : ಸಂಪಾದಕೀಯ

30 Bh. Sivasankaranarayana (S. Ed.) : *Andhra Pradesh District Gazetteers–Cuddapah*, Hyderabad, 1967, pp. 111–113

31 Bh. Sivasankaranarayana (S. Ed.) : *Andhra Pradesh District Gazetteers–Anantapur*, Hyderabad, 1970, pp. 84–85

ನಲ್ಲಗುಂಟ್ಲ, ಕೋಯಿಲ್‌ಕುಂಟ್ಲ, ಸಿಂಗೆಪಟ್ಟಣಂ, ಪ್ಯಾಪಲಿ ಮತ್ತು ಮದ್ದಿಕೆರ—ಈ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ಕರ್ನೂಲು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ[32] ಇದ್ದುದನ್ನು ಮನ್ರೋ ಗುರುತಿಸಿರುವನು.

ಇವುಗಳೊಡನೆ, ಯೇಡರಗುಂಟ, ಬಂಗಾರಿ, ಗುಡಿಪಾಟಿ, ಕಲ್ಲೂರು, ಕರಕಂಬಾಡಿ, ನಾರಗಂಟ, ಪುಲಿಚೇರ್ಲ, ತುಂಬಾ, ಪುಲ್ಲೂರು, ಪಾಕಲ, ಮೊಗರಾಲ, ಶ್ರೀ ಕಾಳಹಸ್ತಿ, ಕರವೇಟನಗರ್, ಪುಂಗನೂರು, ಕಂಗುಂದಿ—ಈ ಹದಿನಾರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ಚಿತ್ತೂರು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಗಿರಿ (ಉತ್ತರ ಆರ್ಕಾಟು) ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನೂ[33] ಗಂಧರ್ವಕೋಟ್ಟೈ, ಪಾಳ್ಯವನಮ್, ಪಪ್ಪನಾಡು, ಕಲ್ಲಕೋಟ್ಟೈ, ಸಿಲ್ಲತೂರ್, ಸೇಂದನ್‌ಗುಡಿ, ಕೊಣೂರು, ಪಂಡಿರನ್‌ಕೋಟ್ಟೈ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಎಂಟು ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ತಂಜಾವೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದನ್ನೂ[34] ಇದಯನ್‌ಕೋಟ್ಟೈ, ಕೊಂಬಾಯ್, ಮುಂಬರಾಯ್, ಸಂದೈಯೂರ್, ಎರಿಯೋಡು, ಮದುರ್, ಪಳ್ಳಿ, ಸುಕ್ಕುಂಪಟ್ಟಿ, ದೇವದಾನಪಟ್ಟಿ, ಗೂಡಲೂರು, ಕಂಬಮ್, ವಡಕಾರಿ, ಅಂಬಾತುರೈ, ಅಮ್ಮಯನಾಯಕನೂರ್, ಬೋಡಿನಾಯಕನೂರ್, ಎಮುಕ್ಕಾಲಪುರಂ, ಈರಸಕ್ಕನಾಯಕ್ಕನೂರ್, ಗಂಟಮನಾಯಕನೂರ್, ಕನ್ನಿವಾಡಿ, ಮರುನುತ್ತು, ನೀಲಕ್ಕೋಟ್ಟೈ, ಪಳ್ಳಿಯಪ್ಪನಾಯಕನೂರ್ (ಕುವಕ್ಕಪಟ್ಟಿ) ತವಸಿಮಡೈ, ತೇವರಮ್, ತೊಟ್ಟಿಯನ್‌ಕೋಟ್ಟೈ ಮತ್ತು ವಿರುಪಾಕ್ಷಿ—ಈ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ಮಧುರೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದನ್ನೂ[35] ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಜತೆಗೆ ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ, ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಅಧಿಕಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ತಮಿಳು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೭೭ ಮಂದಿ ನಾಯಕರಷ್ಟೆ ಇದ್ದರೆಂಬುದಾಗಲೀ ಮೆಕೆಂಝಿ ಸಂಗ್ರಹದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹುಪಾಲು ನಾಯಕರು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ೭೭ ನಾಯಕರ 'ಯಾದಿ'ಯಾಗಲೀ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದುದಲ್ಲವೆನ್ನಲು ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ, ಉತ್ತರಕನ್ನಡ, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಈಚೀನ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಬಾರಕೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇವು ಹಲವಾರು ಸ್ಥಳೀಕ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಈ ನಾಡಿನ ಉತ್ತರ ಭಾಗವಾದ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಗಿರೆ ಮತ್ತು ಹಾಡುವಳ್ಳಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೂ ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳಸ-ಕಾರ್ಕಳ, ಬಂಗ, ಚೌಟ, ನಾಳಿನ ಮತ್ತು ಸಾವಂತ ಮನೆತನಗಳವರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಇವುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸುರಾಲದ ತೊಳಹ, ಪೂಂಜಳಿಯ ಅಜಿಲ, ಹೊಸಂಗಡಿಯ ಹೊನ್ನೆಯಕಂಬಳಿ, ವಿಟ್ಟಲದ ಡೊಂಬಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕಾಪಿನ ಮದ್ದಹೆಗ್ಗಡೆ, ಎಲ್ಲೂರಿನ ಕುಂದಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕಿನ್ನಿಕಹೆಗ್ಗಡೆ

---

32 M. V. Rajagopal (S.Ed.) : *Andhra Pradesh District Gazetteers-Kurnool,* Hyderabad, 1974, p. 54

33 Arthur F. Cox (Compiler) : *Madras District Manuals-North Arcot,* Vol. II, Madras, 1894, pp. 317, 336-37, 344-45, 349; Dr. N. Ramasesan (S.Ed.) : *Andhra Pradesh District Gazetteers-Chittoor,* Hyderabad, 1979, p. 46

34 Dr. B. S. Baliga : *Tanjore District Handbook,* Madras, 1957, p. 372

35 Dr. B. S. Baliga : *Madras District Gazetteers-Madurai,* Madras, 1960, p. 334

ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಸ್ಥಳಿಕ ಮನೆತನಗಳು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲೂ ಅನಂತರದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡುತ್ತದೆ.[36] ಹಾಗೆಯೇ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ ಸಾಳುವರು, ಬೀಳಿಗಿ ಒಡೆಯರು, ಸೋಂದಾ (ಸ್ವಾದಿ) ನಾಯಕರು ಈಗಿನ ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳವರಾಗಿರುವರು.

ಕೊಡಗು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಗಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬೇರೆಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಬಯಲುನಾಡಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹರವು, ವಿಸ್ತೀರ್ಣಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಕೊಡಗಿನ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳು ತೀರಾ ಕಿರಿದಾಗಿರುವ ಉದಾಹರಣೆ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಪಾಳೆಯಗಾರನ ನಾಡನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದಿತು. ಕಾಡಿಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಅಥವಾ ಕಂದಕ (ಕಡಂಗ ?)ಗಳನ್ನು ಅಗೆಯಿಸಿ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು 'ನಾಡ್‌ಬಾಚ್ ಕಾರರು' (ಬಾಳು ಅಥವಾ ಬಾಚಿಕಾರರು) ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೊಡಗಿನ ೨೮ ನಾಡುಗಳಿಗೂ ಇವರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಬೆಳೆದವರು ಎಂಟುಮಂದಿ ನಾಯಕರು. ಅವರುಗಳೆಂದರೆ, ಅಂಜಿಗೇರಿನಾಡಿನ ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಚಿಟ್ಯಪ್ಪ ನಾಯಕ, ಎಡೆನಾಲ್ಕುನಾಡಿನ ಮುಕ್ಕಾಟಿನಾಯಕ, ಹತ್ತುಗಟ್ಟುನಾಡಿನ ಮಾಚಂಗಾಳನಾಯಕ, ಸಿದ್ದಾಪುರನಾಡಿನ ಚೆನ್ನಯನಾಯಕ, ತಾವಳಗೇರಿನಾಡಿನ ಕೈಬಿಲಿರನಾಯಕ, ಕಡಿಯತ್ತುನಾಡಿನ ಬಾವಲಿಯ ಕೊಳ್ಳಕೊಂಗಿನಾಯಕ, ಬೆಪ್ಪನಾಡಿನ ಉತ್ತುನಾಯಕ ಮತ್ತು ಹಾಲೇರಿಯ ಸೋಮಶೇಖರನಾಯಕ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಜಯನಗರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು. ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ, ನಾಗರಹೊಳೆ ಅರಣ್ಯದ ಕುಂತೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ನಾಗರಾಜ, ಯಡೂರಿನ ಮಲ್ಲನಾಯಕ, ಅಜ್ಜಿಕುಟ್ಟೀರ ಅಚ್ಚುನಾಯಕ, ಕುರುಚಿನಾಯಕ ಮೊದಲಾದವರೂ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.[37]

ಮೊಗಲರು, ಮರಾಠರು ಹಾಗೂ ಷಾಹಿ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಾಯಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವತನದಾರರು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿಯೂ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ದಾಖಲೆಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿಜಯನಗರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತರವೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರಬಲರಾದವರು. ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಸಾಗಿಬಂದ ಕೆಲವು ರಾಜಮನೆತನ (ದೇಶಗತಿ)ಗಳವರು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜನಪರವಾದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಸ್ಮರಣಾರ್ಹರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ರಾಮದುರ್ಗ, ಜಮಖಂಡಿ, ನರಗುಂದ, ಸವಣೂರು ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು, ಹುಕ್ಕೇರಿ (ವಂಟಮುರಿ), ಮುರಗೋಡು, ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಡಂಬಳ, ಸೊರಟೂರು, ಗೋವನಕೊಪ್ಪ, ತೋರಗಲ್ಲು, ಹಂದಿಗನೂರು, ರಕ್ಕಸಗಿ ಮೊದಲಾದ ದೇಸಾಯಿಗಳು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇಶಗತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಕಿತ್ತೂರು, ತಲ್ಲೂರು, ಸಿರಸಂಗಿ(ನವಲಗುಂದ), ಕಾಕತಿ, ರುದ್ರಾಪೂರ ಮತ್ತು ಚಚಡಿ ವೀರಶೈವ ದೇಶಗತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.[38] ಮ್ಯಾಕ್‌ಗ್ರಿಗೊರ್ ಎಂಬವನು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯಾದಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ

36 ಡಾ॥ ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ್, ಎಂ. ಜಿ. ಶರ್ಮಾ : ತುಳುನಾಡಿನ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ, ಉಜಿರೆ (ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ), ೧೯೮೫, ಪು. ೬೫, ೯೩-೯೫

37 ವಿವರಗಳಿಗೆ : ಎಂ. ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್ : ಕೊಡಗಿನ ಪಾಳೆಯಗಾರರು (ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸಾಯಿಟಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ೧೯೮೮ ಜೂನ್ ೧೧ ರಂದು ನಡೆದ 'ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಪಾಳೆಯಗಾರರು' ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ— ಅಪ್ರಕಟಿತ)

38 ಬಾಳಣ್ಣಾ ಸೀಗೀಹಳ್ಳಿ (ಸಂ.) : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವೀರಶೈವ ದೇಶಗತಿಗಳು, ಡಂಬಳ-ಗದಗ, ೧೯೮೯, ಪುಟಗಳು ೧೧೬

ಇನಾಂಹಳ್ಳಿಗಳ ಹಾಗೂ ಮನೆತನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದಿತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ.[39] ನಾಯಕರ ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಯಾದಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೨

ಹದಿನೇಳು ಮತ್ತು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯ, ದಾಖಲೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣಪೂರ್ವದ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲಾರ್ಧದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ನೆಲಸಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಗಮನಿಸಿರುವ ಬಿ. ಲೂಯಿರೈಸ್ ಅವರು, ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬಿದನೂರು, ಬಸವಾಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕರೂ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಬಲಂ ನಾಯಕರೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲವಾಡಿ ನಾಯಕರು, ಯಲಹಂಕ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾಪುರಗಳ ಗೌಡಪ್ರಭುಗಳೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಗಟೂರು ಗೌಡಪ್ರಭುಗಳೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರು, ಕಳಲೆ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು, ಯಳಂದೂರು ನಾಯಕರು ಮೊದಲಾದವರೂ ಇದ್ದುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[40] (ನಕ್ಷೆ ನೋಡಿ).

ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಯಂ. ಯಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವರು ಈ ಅರಸರು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದು, ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯನು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯನು ಅರಕಲಗೂಡು, ಬೆಟ್ಟದಪುರ ಮತ್ತು ಹೊಸೂರುಗಳನ್ನೂ ದೊಡ್ಡದೇವರಾಜ ಒಡೆಯನು ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಹುಲಿಯೂರುದುರ್ಗ, ಕುಣಿಗಲು ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯನು ಮದ್ದಗಿರಿ ಮತ್ತು ಮಿಡಿಗೇಸಿಗಳನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯನು ಕೈಲಂಚ, ದೇವನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕಣಿವೆ ಕೆಳಗಿನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದರೆಂದು ದಾಖಲಿಸಿರುವರು.[41]

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದನೆಯ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೮-೧೬೫೯) ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು, ಸಾಮಂತರನೇಕರನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಚಾರಿತ್ರಿಕ್ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.[42] ಅಂತಹ ಸಾಮಂತರಲ್ಲಿ ರಾಮಗಿರಿ, ತುರುಗೆರೆ, ಬಾಗೂರು, ಕಲಿಯೂರು, ಕಡಬ, ಮಾಯಿಸಮುದ್ರ, ಗ್ರಾಮ, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ, ಪಾಲುಪರೆ, ಸಾಂಬಳ್ಳಿ, ಮಾರಟಹಳ್ಳಿ, ನಲ್ಲೂರು, ಒಂಟುಹಳ್ಳಿ, ಚಂಗಪಾಡಿಯ, ತೋಳೆಯ, ಆಲಂಬಾಡಿ, ಮಧುರೆ, ಚೆಂಜಿ, ತಂಜಾವೂರು, ಸತ್ಯಮಂಗಲ, ನರಸಿಂಹಪುರ, ಬೇಲೂರು, ಬಸವಪಟ್ಟಣ, ತೆಂಜಿ, ಇಕ್ಕೇರಿ, ವಿಜಯನಗರ, ಕೊಡಗು, ಕೊಂಕಣ, ಮಲೆಯಾಳ, ಕೊಂಗು, ಮಾಗಡಿ, ಕುಣಿಗಲು ಮೊದಲಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿವೆ.

ಈ ಅರಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಳವಳ್ಳಿ, ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ, ಡೆಂಕಣಿಕೋಟೆ, ತಿರವಣ್ಣಾಮಲೆ ಮತ್ತು ಜಿಂಜಿ ; ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ರಂಗಸಮುದ್ರ, ಸೋಸಲೆ, ತಲಕಾಡು, ಸತ್ತೆಗಾಲಂ, ಆಲಂಬಾಡಿ, ಕಲಿಯೂರು, ನಿಲುಸೋಗೆ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು,

39 ಅಶೋಕ ಶೆಟ್ಟರ : ತಲ್ಲೂರ ದೇಶಗತಿ, ಅದೇ ಗ್ರಂಥ, ಪು. ೫೬ : ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ ೧ ; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠವು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇಶಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣವೊಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕುತೂಹಲಕರ ವಿಷಯಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಬಗೆಗೂ ಈ ಲೇಖಕರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ—ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ ೨.

40 *Mysore*, Vol. I, Westminster, 1897, p. 357

41 ಪಾಳಯಗಾರರು-ಐದು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೩, ಪು. ೧೬

42 ನೋಡಿ : ಡಾ॥ ಆರ್. ಶಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿ : ಗೋವಿಂದವೈದ್ಯ ಕೃತ ಕಂಠೀರವನರಸರಾಜವಿಜಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೨೬ : ಪೀಠಿಕೆ, ಪು. vii-viii

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು
(ಆಧಾರ : ಬಿ, ಲೂಯಿರೈಸ್ : ಮೈಸೂರು, ಸಂಪುಟ ೧, ಪುಟ ೩೫೭)

ಎಳಂದೂರು, ಹರದನಹಳ್ಳಿ, ಸತ್ಯಮಂಗಲ, ಮಾರಟ ಹಳ್ಳಿ, ನಲ್ಲೂರು, ಒಂಟುಹಳ್ಳಿ, ಚಂಗಪಾಡಿಯು, ತೋಳೆಯ, ಸಾಂಬಳ್ಳಿ, ತಿರುಚಂಗೂಡು, ತಿರುಚನಪಳ್ಳಿ, ತಂಜಾವೂರು ಮತ್ತು ಮಧುರೆ ; ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು, ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಹೆಮ್ಮರಗಾಲು ಮತ್ತು ತೆರಕಣಾಂಬಿ ; ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಿಳಿಕೆರೆ, ಮಳಲವಾಡಿ ಮತ್ತು ಮಲೆಯಾಳ ; ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಂಬಾಡಿ, ತಿಪ್ಪೂರು, ಹಂಪಾಪುರ, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ, ಬೆಟ್ಟದಪುರ, ಪಾಲುಪರೆ, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ವೀರರಾಜಪೇಟೆ (ನಂಜರಾಯಪಟ್ಟಣ) ; ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೂಕನಕೆರೆ, ಹೊಸಹೊಳಲು, ಕಿಕ್ಕೇರಿ, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಚೆನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ, ಗ್ರಾಮ, ಬೇಲೂರು, ಬಾಗೂರು, ಬಸವಪಟ್ಟಣ, ಇಕ್ಕೇರಿ, ತುಳುವ ಮತ್ತು ಕೊಂಕಣ ; ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೋಟೆ, ನಾಗಮಂಗಲ, ಬೆಳ್ಳೂರು, ಮಾಯಿಸಮುದ್ರ, ತುರುವೇಕೆರೆ, ಕಡಬ ಮತ್ತು ರಾಮಗಿರಿ ; ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮದ್ದೂರು, ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ, ಮಾಗಡಿ, ಕುಣಿಗಲು ಮತ್ತು ಕೋಟೆಗೆರೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯಾದಿಯು ಮೈಸೂರಿನ ಗಡಿಯಾಚೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಎಡೆಗಳ ವಿನಾ ಉಳಿದುವು, ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಅರವತ್ತು ಎಡೆಗಳು, ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಹೆಸರುಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಮತ್ತು ಅವರ ಹೋರಾಟಗಳ ಯಾದಿಯನ್ನಷ್ಟೆ ಕೊಡುವ ಸಾಧಾರಣ ದಾಖಲೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾದ 'ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೊರೆಗಳ ಪರಂಪರೆ ಕೈಫೀಯತ್ತು' (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೮೦೦) ಎಂಬ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ಕೂಡ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೭೩-೧೭೦೪) ಕಾಲದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಅಥವಾ ಸಾಮಂತ ರಾಜರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.[43] ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೆಂದರೆ, ನರಸೀಪುರ, ಮೂಗೂರು, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು, ಮಧುರಾ, ಮದ್ದೂರು, ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ, ಅರಕಲಗೂಡು, ರತ್ನಗಿರಿ, ನಗರ, ಮದ್ದಗಿರಿ, ಗೋಟಾಕೆ, ಅರಕೆರೆ, ಬೇಲೂರು, ಗ್ರಾಮ, ಯಳಂದೂರು, ಆಲಂಬಾಡಿ, ಕಾರಗಳ್ಳಿ, ಮಾಗಡಿ, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ, ಹಾಗಲವಾಡಿ, ಶಾಲ್ಯ, ನರೇನಳ್ಳಿ, ಕನ್ನಂಬಾಡಿ, ಸರಗೂರು, ಅರೆಕೊತಾರ, ತಗಡೂರು, ಕಡಬಾ, ಸತ್ಯಮಂಗಲ, ದೇವರಾಯನ ದುರ್ಗ, ತೊರನಾಡು, ತುಮಕೂರು, ಐಗೂರು, ಸೋಸಲೆ-ತಲಕಾಡು, ಹೊಸಹೊಳಲು, ಹೆಗಣದ್ಯಾಣ ಕೋಟೆ, ಕಲ್ಲೂರು, ಹೊಸೂರು, ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಬೊಮ್ಮಸಮುದ್ರ.

ಇಲ್ಲಿಯ ನಲವತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದವರು ಮಾತ್ರ, ಉಳಿದವರು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕರಿಗೂ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನರಿಗೂ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೇರಿಯ ನಾಯಕರಿಗೂ ಅಧೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಶಿರಾ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಹೊಸಕೋಟೆ, ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ-ಬಿಜಾಪುರ-ಬಾಲ್ಘಾಟ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಐಗೂರು ಇಕ್ಕೇರಿ ನಾಯಕರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನು ಐಗೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರೊಡನೆ ಮೈಸೂರಿನ ವಾಯುವ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈತನು ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕರೊಂದಿಗೆ ಸೈನಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನ ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸದಮಂಗಲಂ, ತೊರೆಯೂರು, ಅನಂತಗಿರಿ ಮತ್ತು ಧಾರಾಪುರಂ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದನು.[44] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಅಂದಾಜು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಈ ಉದಾಹರಣೆ

43 M. A. R., 1936 : Part IV, *Manuscripts*, p. 57 ; ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ ಅವರು ಕೈಫೀಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನ ಸಮಕಾಲೀನ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೫೦ ಎಂದು ತಮ್ಮ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಈ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸುಮಾರು ೪೦ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತೋರಿಸಿರುವರು.

44 ವಿವರಗಳಿಗೆ : ಎಸ್. ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಾಯ್ಡು : ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯನ ಕಾಲದ ಸಾಮಂತರು, ಹರತಿಸಿರಿ (ಹೆಚ್. ವಿ. ವೀರನಾಯಕ 'ಹರತಿ' ಸೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ), ಹರ್ತಿಕೋಟೆ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ) ೧೯೮೭, ಪು. ೨೬೯

ಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ಆ ಗರಿಷ್ಠಾಂಕವು ಐವತ್ತನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆಂದು ಭಾವಿಸಲೂ ಅವಕಾಶ ವಿದೆ.

ಮೈಸೂರಿನ ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವೂ ಗಮನಾರ್ಹವೂ ಆದುದು. ಚಿಕ್ಕದೇವ ರಾಜನ ತರುವಾಯ ಸುಮಾರು ಆರು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ದುರ್ಬಲ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳ ಪಡುವಂತಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೧ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ಅನಂತರ ನವಾಬನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈತನ ತರುವಾಯ ಈತನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗಾದಿಯನ್ನೇರಿದನು. ಇವರೀರ್ವರೂ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೯೯ರ ವರೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನವಾಬರ ಆಡಳಿತ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಬೀಸಿದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪಾಳೆಯಗಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬೇರು ಸಹಿತ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅವರ ಸಂಖ್ಯಾಸ್ಥಿತಿಯು ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಿತು ಹಾಗೂ ಅವರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಅಗತ್ಯಬಿದ್ದಾಗ ನಿಗದಿತ ಪೊಗದಿ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಒಪ್ಪಂದದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಹಾಗೂ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೊಸಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಪಾಳೆಯಗಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹಿಂದೆ ಸರಿದಂತೆ ಅವರೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲುಳಿದಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗತೊಡಗಿದವು. ಹೈದರ್‌ಅಲಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಂತಹ ಸಂಧಿಕಾಲದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಇಂಬು ಕೊಟ್ಟಿತೆನ್ನುವುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರನೇಕರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಶಃ ನಿರಂಕುಶವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಆಡಳಿತ ವಿಧಾನಗಳೂ ಭಾರತೀಯವಲ್ಲದ ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆಗಳೂ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟು ಪರಂಪರೆಯು ಮುರುಟಿ ಹೋಗಲು ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು. ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಅವರವರ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿದ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು, ಎಲ್ಲ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನೂ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ ಏಕೈಕ ಸಾಮ್ರಾಟನೆಂತಲೂ ನಿಜ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವನು ರಾಜ್ಯವೊಂದರ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದನೆಂತಲೂ ಚರಿತ್ರಕಾರರಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[45] ಹಾಗೆಯೇ, ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಪ್ರೊ|| ಡಾಡ್‌ವೆಲ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ, ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವ ಕನಸು ಕಂಡ ಭಾರತೀಯ ಸಾಮ್ರಾಟರಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ಮೊದಲಿಗನಾಗಿದ್ದನು.[46]

ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ಸಹ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಕಠಿಣವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಬಗೆಗೆ ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳೇ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಃಕಲಹ ಮತ್ತು ಜನಕಂಟಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೆಪವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಟಿಪ್ಪುವು ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಟ್ಟಹಾಕಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಹಾಯವೆಸಗಿದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಒಗೆಗೆ ಉದಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ನೆಪ ಹುಡುಕಿ ಅವರನ್ನೂ ಬಗ್ಗುಬಡಿ

---

45 Narendra Krishna Sinha : *Haidar Ali*, Calcutta, 1969, p. 242

46 Mohibbul Hasan : *History of Tipu Sultan*, Calcutta, 1971, p. 322

ದನು.[47] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಹೈದರ್ ಅಲಿಯು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದರೆ, ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ಅವರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದನೆಂಬ ಮಾತು[48] ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರೀರ್ವರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅನಂತರವೂ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿದ್ದ ಪಾಳೆಯ ಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನವರು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಂತೆ, ಹೈದರ್ ಅಲಿಯು ಜಯಿಸಿದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವನಹಳ್ಳಿ, ಆನೇಕಲ್ಲು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಬಿದನೂರು, ಇಕ್ಕೇರಿ, ಧಾರಾ ಪುರ, ಬೆಳಗುತ್ತಿ, ಮಂಜರಾಬಾದು, ಕಡಪ, ಹಾಗಲ ವಾಡಿ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಕೊಚ್ಚಿ, ಪಾಲಘಾಟು, ಗುತ್ತಿ, ಸಿದ್ದೌಟಿ, ಹಾವನೂರು, ಗುಡೇ ಕೋಟೆ, ಜರಿಮಲೆ, ತರೀಕೆರೆ, ರಾಯದುರ್ಗ, ನಿಡಗಲ್ಲು, ರತ್ನಗಿರಿ, ಸೀರ್‍ಯ, ಆನೇಗೊಂದಿ, ಸವಣೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು.[49] ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯ ಆಸ್ಥಾನದ ಸಭಾಸದನಾಗಿದ್ದ ನಲ್ಲಪ್ಪನು ತಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಹೈದರ್‌ನಾಮಾ' ('ಹೈದರ್ ನಾಮಾ ಬಕ್ಕೈರು')ದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಇದ್ದ ಶೀಮೆ ಗಡಿಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿವರವು ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಾದುದು.[50] ಈ ವಿವರವು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕಸಬೆ, ಕಣಿವೆ ಕೆಳಗಣ ಸೀಮೆ, ನವಾಬ ಬಹದ್ದೂರವರು (ಹೈದರ್‌ಅಲಿ) ಸಾಧಿಸಿದ ಸೀಮೆ, ಬಾರಾಮಹಲು ತಾಲ್ಲೂಕು ಗಡಿಗಳು, ಗುತ್ತಿ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ, ವಗರದ ಸೀಮೆ, ಸೋದೆ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಸೂಫೆ (ಸೂಪಾ) ಸಂಸ್ಥಾನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸೀಮೆ, ಕಡಪೆ ಸೀಮೆ, ಗುರಂಕೊಂಡೆ ಸೀಮೆ, ಮೊಮದಲ್ಲಿ (ಮೊಹ ಮ್ಮದ್‌ಅಲಿ) ಸೀಮೆ, ಆರ್ಕಾಡು ವಗೈರೆ, ಮಮದಲ್ಲಿ (ಮಹಮ್ಮದ್‌ಅಲಿ)ಖಾನರಿಗೆ ಉಳಿದು ಇದ್ದ ಕಿಲ್ಲೆಗಳು, ಪೇಷ್‌ಕಶ್ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ವಿವರವು ತನ್ನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರುವ ೩೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಶ್ರಿತ ಸೀಮೆ ಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೧೭೮೨ರಲ್ಲಿ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ಮೃತನಾಗಲು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ನವಾಬನಾದನು. ಈತನು ಜಯಿಸಿದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು, ಗುಮ್ಮನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಅನಂತಪುರ, ಕೌಲೇದುರ್ಗ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ವಾದುವು. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಟಿಪ್ಪುವಿನೊಡನೆ ಸದಾ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಉಭಯಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ರಾಜನೀತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯವಿಹ್ವಲರಾಗಿದ್ದ ಪಾಳೆಯ ಗಾರರು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಕೈಗೊಂಡ ಯುದ್ಧಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಸಹಾಯವನ್ನೂ ಸಹಕಾರವನ್ನೂ ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದುದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಮುಖ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.

ಮೂರನೆಯ ಆಂಗ್ಲೋ-ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೯೨ರಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪು ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮಧ್ಯೆ ಒಪ್ಪಂದ ನಡೆದು, ಟಿಪ್ಪುವು ತನ್ನ ಅರ್ಧರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಪಾಳೆಯಗಾರರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಈ ಅವಧಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿರುವ ಪಿ. ಬಿ. ರಾಮ ಚಂದ್ರರಾವ್ ಅವರು, ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಗಾರರೂ ಜಮೀನ್ದಾರರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿರುವರು.[51]

---

47 Ibid., p. 342

48 G. R. Josyer : *History of Mysore and the Yadava Dynasty,* Mysore, 1948 (?), pp. 84-85

49 ಪಾಳೆಯಗಾರರು—ಐದು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಪು. ೧೬

50 ತಿ. ತಾ. ಶರ್ಮ (ಸಂ.) : ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೦ : ಹೈದರ್‌ನಾಮಾ, ಪು. ೧೩೨-೧೩೮

51 *The Poligars of Mysore and Their Civilization,* Bangalore, 1944, p. 59

೩

ಪಾಳೆಯಗಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಳಿವು ಉಳಿವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದು. ೧೭೯೨ರ ಒಪ್ಪಂದವು ಮೈಸೂರಿನ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿತು ; ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ; ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಅಳಿದುಳಿದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಹಿಂದಿನ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸತತ ವಾಗಿ ಎರಗಿದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಹರಗಳಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಂಡು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಷ್ಟು ಸೊರಗಿಹೋಗಿದ್ದರು.

೧೭೯೦ರಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ಹೊಬಾರ್ಟನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ 'ಕೋರ್ಟ್ ಆಫ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ಸ್'ಗೆ, ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಉಪಯುಕ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಂತಾಗುವ ಕೆಲವು ವಿಧಾನ ಗಳನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಸರ್ಕಾರವು ಈತನ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದರೊಡನೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ೧೭೮೮ರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನೂ ಅನುಸರಿ ಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊಟಕು ಮಾಡುವುದು, ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಉತ್ಪನ್ನ ವನ್ನು ನಿಗದಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಪಾಳೆಯ ಗಾರರ ಅತಿವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಮಗಳು ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.[52]

೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪುವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ ನಂತರ, ೧೮೦೧ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧ ರಂದು ಮಾಡಲಾದ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಪಾಳೆಯ ಗಾರರ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರನಿಷೇಧ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಹೇರುವುದ ರೊಡನೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಕ್ಷಮಾದಾನದ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿತು; ಅವರವರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಹುಟ್ಟುವಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸುವ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿತು. ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ, ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಹಲವು ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ತಮ್ಮ ಜಹಗೀರು ಮತ್ತು ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಳಿಸಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗುಣ-ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಗಿನ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಲಾರ್ಡ್ ಮಾರ್ನಿಂಗ್‌ಟನ್ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, ಗೌರವವೇತನ (Pension) ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇಳಿದ ಇತರ ರಿಯಾ ಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು.[53]

ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ರೆಸಿಡೆಂಟನಿರುವ ಹೊಸ ಸರ್ಕಾರವು ಮೈಸೂರಿ ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಪೂರ್ಣಯ್ಯನು ದಿವಾನನಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದನು. ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೆ ಪಾಳೆಯಗಾರರೆನಿಸಿದ್ದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಳಿದು ಬಂದಿದ್ದ ಅವರ ವಂಶೀಕರಿಗೆ ಗೌರವವೇತನ ವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಈತನು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದನು. ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಿ ತೆನ್ನುವುದು ಗಮನೀಯ.

ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರೊಡನೆ ಬದಲಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಹುಪಾಲು ಮಂದಿ ಪಾಳೆಯ ಗಾರರು ಹೊಂದಿಕೊಂಡರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಪ್ರಜಾಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಸೇನಾಡಳಿತ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಸತತವಾಗಿ ವಾಸಿಸು ವಂತೆಯೂ ದಿವಾನನು ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ಇವರೂ ಅವನೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡ

52 Ibid., pp. 59-60

53 *Modern Mysore from the Beginning to 1868,* Vol. II, Bangalore, 1936, pp. 348-349

ಲಾಯಿತು. ಪೂರ್ಣಯ್ಯನು ಇಂತಹ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಸದಾ ಗೌರವದಿಂದಲೂ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.[54]

ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ೧೮೩೧ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಆಡಳಿತವು ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಘಟ್ಟ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳು ಬೆಳಕು ಹಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ೧೮೫೫ ರಿಂದ ೧೯೯೪ ರ ಅವಧಿಯ ಪತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ.[55] ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ, ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗೌರವ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೬೭೮ : ದಿನಾಂಕ ೨೯ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೮೮೭ ರ ಪ್ರಕಾರ, ಹಣದ ಮೌಲ್ಯದ ಕುಸಿತದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರವು ೧೮೬೦ ಮತ್ತು ೧೮೬೫ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎರಡು ಬಾರಿ ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡ ೫೦ ಮತ್ತು ೨೫ ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು.[56]

ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿಯ ಪತ್ರಗಳು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದರೊಡನೆ ೧೮೩೪ರಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದುದರ ಬಗೆಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್(ಸರ್)ಮಾರ್ಕ್ ಕಬ್ಬನ್ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನಲ್ಲದೆ, ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗೌರವವೇತನದ ಮೊತ್ತವನ್ನೂ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದನು. ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಕಾಲದಿಂದ (೧೭೯೯) ೧೮೩೪ ರ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಗೌರವ ವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಯಾದಿಯು ಅವರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವೇತನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿದ ವಿವರ ಸಹಿತ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಈ ಯಾದಿಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಗುಡೇಕೋಟೆ, ಗುಮ್ಮನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ರಾಯದುರ್ಗ, ಬೆಳಗುತ್ತಿ, ಬಲಂ, ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ, ವಿಜಯರಾಮನಗರ (ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣ-ಆಂಧ್ರ), ಆನೇಕಲ್ಲು, ತರೀಕೆರೆ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ಬಾಗಲೂರು (ಸೇಲಂ-ತಮಿಳುನಾಡು), ಐಗೂರು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿ—ಈ ಹದಿನೈದು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಹದಿನೈದು ಮನೆತನದ ಒಟ್ಟು ೮೬ ವಂಶೀಕರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಗೌರವವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.[57] ೧೮೩೪ರಲ್ಲಿ ಈ ಯಾದಿಗೆ ಗುಡಿಬಂಡೆ, ಮುದಿಮಡಗು ಮತ್ತು ದೇವನಹಳ್ಳಿ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ವಂಶಸ್ಥರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವರಿಗೂ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲಾಯಿತು.[58] ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳ ವಿವರವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೧೮೫೪ರ ಪತ್ರವೊಂದು ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.[59] ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೋರಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ

---

54 Ibid., p. 349

55 ಈ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಮತಿಯಿತ್ತ ಪತ್ರಾಗಾರದ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

56 *The Poligars of Mysore and Their Civilization*, pp. 60-61

57 Finance Department : *Salary & Allowences* (S. A.) : No. 1 of 1833-34 : *Increased rate of Pension to Palyagars*, S. No. 12

58 S. A., No. 1 of 1833-34 : *Yadi to Kandachar Cutchery-dated 25th September 1834*, S. No. 219

59 S. A.. No. 1 of 1854 : *Names of Pallegars and their male dependents residing in different taluks*, S. No. 1

ಬಂದ ಪತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಆದೇಶದೊಡನೆ (ಸಂಖ್ಯೆ ೩೭೭, ದಿನಾಂಕ ೯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮೫೫) ಖಜಾನೆಬಕ್ಷಿಗೆ ರವಾನಿಸಿತು. ಈ ಬಕ್ಷಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವರದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ (ದಿನಾಂಕ ೨೩ ಮಾರ್ಚ್) ಒಪ್ಪಿಸಿರುವನು.

ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಚಿತ್ತೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇನಾಂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಲ್ಲಿ ಮಂಜರಾಬಾದ್ (ಬಲಂ), ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ(ಭೋಟಾ)ಬಳ್ಳಾಪುರ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿನಾ ಉಳಿದವರನ್ನು ಖಜಾನೆಯು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವೆನೆಂದೂ ಈ ಬಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವನು. ಈತನು ಮುಂದುವರೆದು, ಗೌರವ ವೇತನ ಪಡೆಯುವವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿಯಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಗೌರವ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸೂಚನೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಗೌರವ ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲೋಸುಗ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ತನಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿರುವೆನೆಂದೂ ಅಂತಹ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪಾಳೆಯಗಾರರು ತನಗೆ ತಲುಪಿಸಿದ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆನೆಂದೂ ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವನು.

ಈ ಪತ್ರವು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಖಜಾನೆಬಕ್ಷಿಯ ವರದಿ(ಅರ್ಜಿ)ಗೆ ಉತ್ತರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ನಿವೇದನ ಪತ್ರವೊಂದು,[60] ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ಖಜಾನೆಬಕ್ಷಿ ನೀಡಿರುವ ವಿವರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯೇನೂ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಅಧೀಕ್ಷರುಗಳಿಗೂ ಸುತ್ತೋಲೆಯೊಂದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವರ ವಿಭಾಗ(Division)ಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಅಮಲ್ದಾರರುಗಳಿಂದ ಆಯಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಹೆಸರುಗಳು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅವರು ಏನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರೆಂಬುದರ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಗಳ ಸಹಿತ ಯಾದಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಲು ಕೋರಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಳೆಯಗಾರರೆಲ್ಲರ ಯಾದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ನಿವೇದನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ೧೮೫೫ ಮೇ ೯ ರಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ನಾಲ್ಕು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳ ಅಧೀಕ್ಷಕರುಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತೋಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಬಗೆಗೆ ದಾಖಲೆಯಿದೆ.[61] ಈ ಸುತ್ತೋಲೆಗೆ ಅಧೀಕ್ಷಕರುಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದು, ನಗರ (ಶಿವಮೊಗ್ಗ) ವಿಭಾಗದಿಂದ ಬಂದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಭಾಗದ ವಿವಿಧ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮತ್ತು ಅವರ ಪುರುಷ ಅವಲಂಬಿತರ ವಿವರಗಳಿವೆ.[62] ಉಳಿದ ಮೂರು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಬೆಂಗಳೂರು,[63] ಚಿತ್ರದುರ್ಗ[64] ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮ(ಮೈಸೂರು)[65]ಗಳಿಂದ ಯಾದಿ

60 S. A., No. 1 of 1854 : *Memorandum, 5th May 1855,* Letter No. 2

61 S. A., No. 1 of 1854 : *Mysore Commissoner's Office Circular to the Superintedents of the Four Divisions, 9th May 1855,* No. 21/3

62 S. A., No. 1 of 1854, Letter No. 148/4 & 4a, 18th June 1855

63 S. A., No. 1 of 1854, Letter No. 176/5, 20th July 1855

64 S. A., No, 1 of 1854, Letter No. 275/6, 15th August 1855

65 S. A., No. 1 of 1854, Letter No. 307/7, 26th September 1855

ಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅಧೀಕ್ಷರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಯಾದಿಗಳು ಆಯಾ ಪತ್ರಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಬಹುಶಃ ಅನ್ಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು.

೧೮೬೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳು ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ಕಮಿಷನರ್ ಹುದ್ದೆಗೆ ೧೮೬೧ರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ ಕಬ್ಬನ್ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುವ ಮುನ್ನವೇ, ಅಂದರೆ ೧೮೬೦ರಲ್ಲಿ, ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದನು. ಪೂರ್ಣಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹದಿಮೂರು ಇದ್ದು, ಹೊಸ ಸರ್ಕಾರ ಘೋಷಣೆಯ ತರುವಾಯ ಅದು ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಂತರ ೪೯ ಸದಸ್ಯರುಳ್ಳ ಹದಿನೇಳು ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿತು. ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹದಿನೇಳು ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಯಾದಿ ಸಹಿತವಾದ ಇತರ ವಿವರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[66]

೧೮೬೨ ರಲ್ಲಿ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಲೆವಿನ್ ಬಿ. ಬೌರಿಂಗ್ ಸಹ ೧೮೬೪ ರಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಶೇಕಡ ೨೫ ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು.[67] ಇವನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹದಿನಾರು ಇದ್ದು, ಈ ಮನೆತನಗಳ ಒಟ್ಟು ೫೭ ಮಂದಿ ಈ ವೇತನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹದಿನಾರು ಮನೆತನಗಳವರೆಂದರೆ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಗುಮ್ಮನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ತರೀಕೆರೆ, ಬಾಗಲೂರು, ಮಂಜರಾಬಾದ್, ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ, ರಾಯದುರ್ಗ, ಬೆಳಗುತ್ತಿ, ಗುಡಿಕೋಟೆ, ಗುಡಿಬಂಡ, ದೇವನಹಳ್ಳಿ, ಆನೆಕಲ್ಲು, ಮುದಿಮಡಗು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿ.

ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುರುತಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ೧೮೬೪–೬೫ರ ಇನ್ನೊಂದು ದಾಖಲೆಯು[68] ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಬಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ನಲವತ್ತೆರಡು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ: ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಗುಮ್ಮನಪಾಳ್ಯ, ತರೀಕೆರೆ, ಮಂಜರಾಬಾದ್, ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ, ಬೆಳಗುತ್ತಿ, ದೇವನಹಳ್ಳಿ, ಗುಡಿಬಂಡ, ಆನೆಕಲ್, ಮುದಿಮಡಗು, ಕೊರಟಗೆರೆ, ಹಾಗಲವಾಡಿ, ಕೆಳದಿ, ಮಾಗಡಿ, ಮದ್ದೂರು–ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ, ಗುಬ್ಬಿ–ಹೊಸಹಳ್ಳಿ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಯಲಹಂಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಲಂ, ಬಿಳಿಚೋಡು, ಸುಣಕಲ್, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ, ನುಗ್ಗಿಹಳ್ಳಿ, ನಿಡುಗಲ್ಲು, ಮತ್ತೋಡು, ಕುಂದೂರು–ಮಹಾರಾಜನದುರ್ಗ, ಮ್ಯಾಕಳನಾಯಕಪಾಳ್ಯ, ಹುಲಿಯೂರುದುರ್ಗ, ಉತ್ತರಿದುರ್ಗ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ, ದಾಸನಾಯಕನಪಾಳ್ಯ, ಮಧುಗಿರಿ, ಘಾಟ್‌ಪಾಳ್ಯ, ನಾಯಕನಹಟ್ಟಿ, ಐಗೂರು, ತಿಮ್ಮಳನಾಯ್ಕನ ಹೊಸಕೋಟೆ, ಸಿರಾ, ಮಿಡಿಗೇಶಿ, ಹುಲಿಕಲ್ ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ, ಕಂಪನಿಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನಲವತ್ತೆರಡು ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳು ಇರುವುವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆಂದೂ ತನಗೆ ದೊರೆತ ಆದೇಶದಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ

66 S. A., No. 1 of 1854, *Memorandum, 13th January 1860 & Nominal List of all the Polegars receiving Pensions, and their respective allowances, with the proposed increase*

67 S. A., No. 1 of 1864-65, *Incresae rate of Pension to Poliyagars during the year 1864*, Letter No. 337 of dated 6th December 1877

68 S. A., No. 1 of 1864-65, *Increase rate of Pension to Paliyagars during the year 1865 : Statement shewing the number of the Pollaims in Mysore*, Letter No. 18/1

ವೆಂದೂ ಈತನು ಈ ಪತ್ರದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವನು.

ಆದರೆ ಈ ಯಾದಿಯು ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಂಖ್ಯಾಬಲದ ಬಗೆಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆಂದರೂ ಇದು ಕೇವಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರದ ಮುದ್ರೆ ಪಡೆದ ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ.

೧೮೬೯–೭೦ ರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಪಾಳೆಯಗಾರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೫೬ ಮಂದಿಯೂ ೧೮೭೬ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹದಿನೇಳು ಮನೆತನಗಳವರೂ ೧೮೮೯–೯೦ರ ವೇಳೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಹೊರತು ಹಿಂದಿನ ಹದಿನಾರು ಮನೆತನಗಳವರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಗೌರವ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

* * *

ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಂಶಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ–ಪರಾಮರ್ಶೆಯೊಡನೆ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಮಂಡಿಸಬಹುದು : ೧. '೭' ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವಾಂತರ್ಗತವಾದ ಸಂಖ್ಯೆ (Mystic Number)ಯಾಗಿದ್ದು, '೭೭' ಎಂಬುದು ಸಹ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಮೂಲಾಂಕದ ರೂಪಾಂತರವನ್ನೂ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕಲ್ಪನೆ (Conventional Conception) ಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ ; ೨. ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಧರ್ಮ, ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ '೭೭'ಅಥವಾ ಇದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿವಿಧ ರಾಶಿಯ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಕೇವಲ ಆಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹವು ; ೩. '೭೭ ಮಂದಿ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ ಪಾಳೆಯಗಾರರು' ಎಂಬುದು ಸಹ ಇಂತಹದೇ ಮೂಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಂತಹದು ; ೪. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ೭೭ ರಷ್ಟು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗೆಗೆ ವಿಶ್ವಸನೀಯ ಸೂಚನೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೂ ೫. '೭೭' ಕುರಿತ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ.

ಅನುಬಂಧ

೭ : ಈ '೭' ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಅಸಂಖ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಸಂಗತಿಗಳು, ಆಶಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇರುವುದು ಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ಜನಪದಕಾವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಸನಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಡತಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ, ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಗಳು ಬೇಡಗಿನ ಆಶಯಗಳ ಉದ್ಭವಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಏಳರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು.[69] ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನಪದಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆನ್ನುವುದು[70] ಗಮನಾರ್ಹ. ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಅಂಕಿಯೆಂತಲೂ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂತಲೂ

69 ದುರ್ಗಾ ಭಾಗವತ್ : ಭಾರತೀಯ ಜಾನಪದ ಸಮೀಕ್ಷೆ (ಅನುವಾದ : ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ), ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೪, ಪು. ೭೬

70 ಬಿ. ಎನ್. ನಾಗರಾಜಭಟ್ಟ : 'ಜನಪದ ಕಥೆ–ಒಂದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ', ಹಬ್ಬಲಿ ಅವರ ರಸಬಳ್ಳಿ (ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಜನಪದ ಕಲಾಮಹೋತ್ಸವದ ನೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ), ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೬, ಪು. ೧೧೨

ಹಾಗೆಯೇ ಇದೊಂದು ದ್ವೇಷದ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂತಲೂ[71] ಇದರ ಗುಣಾವಲೋಕನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ದಿನ ಒಂದಱಲ್ಲಿ ವಾರ ಏಳು ನೋಡಾ.
ಆ ಏಳು ವಾರಗಳೆಂಬುವುದು ಕಲ್ಪಿತವಲ್ಲದೆ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನೋಡಬಾರದು ನೋಡಾ.

—ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲ, ವಚನ ೫೬೮[72]

ಅಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ರಚನೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಬೆಡಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿಯ 'ಕಲ್ಪಿತ' ಶಬ್ದವು 'ಏಳು' ಸಂಖ್ಯೆಯು ಆಶಯರೂಪದ್ದೆಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇದರೊಡನೆ, "ಕುಲವೆರಡಲ್ಲದೆ ಹಲವಿಲ್ಲ, ದಿನವೆರಡಲ್ಲದೆ ಸಪ್ತದಿನವಿಲ್ಲ...." ಎಂಬ ಮಧುವಯ್ಯಗಳ ವಚನವೊಂದರ ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ[73] ಇಂತಹ ಆಶಯವೇ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೂಲಸಂಖ್ಯೆ ಅಥವಾ ಆಧಾರಸಂಖ್ಯೆಯು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ತೋರಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹೇರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ವಕ್ತೃವಿನ ಕೈವಾಡವಿರುವುದೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆ ; ಕೆಲವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ :

೭೦, ೭೦೦, ಇತ್ಯಾದಿ : ಜನಪದಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ೭೦ ಮುಚ್ಚಳಗಲ್ಲು, ೭೦ ಜಡೆಯ ಶರಣರು, ೭೦ ಗಾವುದ,[74] ೭೦ ಗಿಳಿಗಳು,[75] ೭೦ ರಾಜ್ಯ,[76] ೭೦ ಬೆಜ್ಜಲು,[77] ೭೦ ಆನೆ, ಕುದುರೆ,[78] ೭೦ ಮಿಣಿ ಮಿಣಿ,[79] ೭೦ ಗಿರಿ,[79ಅ] ೭೦ ಗ್ರಾಮ,[79ಆ] ಇತ್ಯಾದಿ ಈ ೭೦ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. "ಏಳೇ ಮರುಳೋ ಎಪ್ಪತ್ತೇ ಮರುಳೋ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯೂ[80] ಇಂತಹ ಆಶಯವನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಅಳಿಯಸಂತಾನದಲ್ಲೂ 'ಯಪ್ಪತ್ತು ತಲೆ' ನಡೆದು ಬಂದುದನ್ನು 'ಅಜಿಲರ ಕೈಫಿಯತು' ದಾಖಲಿಸಿದೆ.[81]

ಹಾಗೆಯೇ, ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರಾಮಬಂಟ ಹನುಮಂತನು "ಉಕ್ಕುವತಿಶಯ ವೀರರಸದೊಳ ಸೊಕ್ಕಿನಲಿ ಲಂಕಾಪುರವನೆಡಕಿಕ್ಕಿ ಹಾಱಿದನತ್ತ ಮೇಲೇಳ್ನೂಱುಯೋಜನವ" ಎಂಬುದಾಗಲೀ[82] "ಅಱಿದೇಳು

---

71 ಡಾ॥ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ (ಸಂ.) : ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ-ಭಾಗ ೧, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೫, ಪು. ೨೪೭–೪೮
72 ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.) : ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೯, ಪು. ೧೭೦
73 ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.) : ಸಕಲಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೨, ಪು. ೪೬ : ವಚನ ೧೬೮ (೬೨)
74 ಸ. ಚ. ಮಹದೇವನಾಯಕ್ (ಸಂ.) : ಜಾನಪದ ರಸಗಂಗೆ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೨, ಪು. ೯, ೧೨, ೧೪
75 ದೇಜಗೌ : ಜಾನಪದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೭, ಪು. ೪೩ : ಉತ್ತರದೇವಿಯ ಪ್ರಸಂಗ
76 ಕರಾಕೃ (ಸಂ.) : ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಹಾಡ್ಗತೆಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೩, ಪು. ೫೦ ; ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು (ಸಂ.) : ಕತ್ತಾಲ ದಾರಿ ದೂರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧, ಪು. ೭೨ ; ಪಾಠಾಂ.–'೪೦ ರಾಜ್ಯ'-ಅದೇ, ಪು. ೭೧
77 ನೀ. ಗಿರಿಗೌಡ (ಸಂ.) : ಎರಡು ಜನಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೩, ಪು. ೩೨
78 ಮತಿಘಟ್ಟ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಮತಿಘಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ (ಸಂ.) : ನಾಡಪದಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೪ , ಪು. ೯೮
79 ಎಚ್. ಎಲ್. ನಾಗೇಗೌಡ (ಸಂ.) : ಸೋಬಾನೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಪದಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೨, ಪು. ೭೦, ೧೭೬
79 ಅ ಬಿ. ಎಂ. ಸಂಜಯ್ಯ (ಸಂ.): 'ಮಾದೇಶ್ವರನ ಪದಗಳು', ಚುಂಚನಗಿರಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಮೂರನೆಯ ಜಾನಪದ ಸಮ್ಮೇಳನದ ನೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ), ನಾಗಮಂಗಲ, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೭೧, ಪು. ೬೩
79 ಆ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು, ಪು. ೫೧೭ : ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿ, ವಚನ ೫೬ ; ಪಾಠಾಂ.–'೭೫ ಗ್ರಾಮ'–ಅದೇ, ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ
80 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು–ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೦, ಪು. ೧೧೩೮
81 ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪು. ೧೧೭
82 ಎನ್. ಬಸವಾರಾಧ್ಯ (ಸಂ.) : ತೊರವೆಯ ರಾಮಾಯಣ—ಸಂಪುಟ ೧ (ನರಹರಿ-ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ), ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೬ : ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯ ೨೪, ಪು. ೪೫೬

ನೂರ್ವರುಷವಟಿಯದೇಳ್ನೂರು ವರುಷ ಸಂದ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧನಾಡಿ ತಪ್ಪುವನೆ" ಎಂಬುದಾಗಲೀ[83] ಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಈ '೭೦೦' ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ನೀಡಿರುವ ಮಹತ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

೭೦೦ ವಿರಕ್ತ ಗಣವರರು, ೭೦೦ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ೭೦೦ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಚರಮೂರ್ತಿಗಳು,[84] ೭೦೦ ಪೇಟೆ ದೈವ,[85]೭೦೦ ಬಲಿ, ೭೦೦ ಗಾವುದ,[86] ೭೦೦ ಬಸದಿ, ೭೦೦ ವರುಷ, ೭೦೦ ಭೂತ,[87] ೭೦೦ ಮದಾಂಧ ಸಿಂಧುರಂಗಳು,[88] ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಗುರು ಹಾಗೂ ಪೀಠಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. '೭೦೦ ಕುಮಾರಕರ ಸಮ್ಮೇಳದಲಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು 'ತೊರವೆಯ ರಾಮಾಯಣ'ದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[88ಅ] "ನಾವು ಹೋದ ಏಳುನೂರು ವರುಷದ ಮೇಲೆ ಕಲುಬುರುಗಿ ಕೆಟ್ಟು ಬಿದುರೆ ಪಟ್ಟಣವೆಂಬ ಪೆಸರಾದೀತು" ಎಂಬುದು ಸಂಗನ ಬಸವರಾಜದೇವರ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನ.[89] '೭೦೦ ಕವಿಲೆ' ಎಂಬುದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[90]

ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುವಂತೆ, ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಸೈಕ್ಸ್ ಎಂಬ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದಳಪತಿಯು ಬಿಜಾಪುರದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದಿನ ಅರಸರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಈ ದಳಪತಿಗೆ ನಗರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ, ನಗರದಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಲು ಸಹಿತವಾದ ೭೦೦ ಬಾವಿಗಳೂ ಮೆಟ್ಟಲು ರಹಿತವಾದ ೩೦೦ ಬಾವಿಗಳೂ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ೭೦೦ ಹಾಗೂ ಸುಣ್ಣ ಮತ್ತು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ೭೦೦ ಮಸೀದಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿಗಳೂ ಇರುವುವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದ್ದು,[91] ಬಿಜಾಪುರದಂತಹ ಬೃಹತ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಾವಿ, ಮಸೀದಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ನಂಬದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಮರ್ಥನೀಯವಾದ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾಗಿದೆ.[92]

ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ '೭೦ ಕೋಟಿ ನವಿಲಿಂಡು'[93] ಎಂಬುದೂ ಒಂದು.

೭೭, ೭೭೦, ೭೭ ಕೋಟಿ, ಇತ್ಯಾದಿ : ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ೭೭ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅಧಿಕ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಿದೆ. ಜನಪದ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದೊರಕುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು : ೭೭

---

83 ಪ್ರೊ|| ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ (ಸಂ.) : ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೧೫೪೧ : ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯ ೪೫, ಪು. ೧೪

84 ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ (ಸಂ.) : ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ–ಭಾಗ ೧, ಬಿಜಾಪುರ, ೧೯೩೨, ಪು. ೩೯, ೪೦ ; ಪಾಠಾಂ.–'೭೭೫ ಚರಂತಿಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು'—ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (ಸಂ.) : ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ-ಭಾಗ ೨, ಹಾವೇರಿ, ಪು. ೩೦ ; ಈ ೨ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಚರಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಷಟುಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮಿಗಳಾದ ವಿರಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ೭೭೦ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು, ಪಾಠದಲ್ಲಿ (ಪು. ೪-೭) ಬಿಡಿ-ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಆಯಾ ಬಗೆಯ ಚರಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೂಡಿದರೆ ಅದು ೧೦೮೬ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

85 ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ-ಭಾಗ ೨, ಪು. ೬೪

86 ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ-ಭಾಗ ೧, ಪು. ೧೪೧–೪೨

87 ಡಾ|| ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.) : ಭೀಮಕವಿ ಕೃತ ಬಸವಪುರಾಣ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೮, ಪು. ೨೦, ೩೦, ೫೦, ೫೭

88 ಅದೇ, ಸಂಧಿ ೫, ಪದ್ಯ ೧೮, ಪು. ೮೦; '೭೦೦ ಆನೆ' – ಕತ್ತಾಲ ದಾರಿ ದೂರ, ಪು. ೧೭ ; ಪಾಠಾಂ.—'೮೦೦ ಆನೆ'-ಅದೇ

88ಅ ಸಂಪುಟ ೧, ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಸಂಧಿ ೫, ಪದ್ಯ ೧೨, ಪು. ೫೧೫

89 ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ—ಭಾಗ ೧, ಪು. ೩

90 *Epigraphia Carnatica*, Vol. V (Revised), Mysore District, K.R. Nagar 52 (12th c.)

91 Emma Robert : *Hindoostan, Etc., Etc.*, Delhi, 1972, p. 76

92 Ibid.

93 ಜಾನಪದ ರಸಗಂಗೆ, ಪು. ೨೮

ಹೆಡೆ ಮಹಾಶೇಷ,[94] ೭೭ ಹೆಡೆ (ಮಹಾ)ಸರುಪ,[95] ೭೭ ಹುಲಿ,[96] ೭೭ ಕವಲು,[97] ೭೭ ಮಲೆ,[98] ೭೭ ಮಂಡಲ,[99] ೭೭ ತೀರ್ಥ,[100] ೭೭ ಜಡೆ,[101] ೭೭ ಜೇತ್ಗಾರ್ರು,[102] ೭೭ ಮೇಳಿ (ಮೇಣಿ),[103] ೭೭ ಕವಲು ಮರ,[104] ೭೭ ಬಸದಿ (ಬಸ್ತಿ),[105] ೭೭ ನಮಗಣ ದೇರು,[106] ೭೭ ನವಿಲಿಂಡು,[107] ೭೭ ಶಿವಸ್ಥಾನ,[108]

---

94 ಪಿ. ಕಿರಿಯಣ್ಣ (ಸಂ.) : ಕಿನ್ನರಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾವ್ಯಗಳು. ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯, ಪು. ೭೯, ೩೧, ೩೨; ಪಾಠಾಂ.—'೭ ಹೆಡೆ ಮಹಾಶೇಷ'

95 ಪಿ. ಕೆ. ರಾಜಶೇಖರ (ಸಂ.) : ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ—ಸಂಪುಟ ೨, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೩, ಪು. ೧೨೩೭ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭ ಹೆಡೆ ಸರ್ಪ' — ಜೀ. ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ (ಸಂ.) : ಜಾನಪದ ಖಂಡಕಾವ್ಯಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೮, ಪು. ೭೨

96 ಪಿ. ಕೆ. ರಾಜಶೇಖರ (ಸಂ.) : ಮುದ್ದು ಮಾದೇವನ ನೆನೆದೇವು, ಮೈಸೂರು, ಪು. ೨೫ ; '೭೭ ಬರ್ಗ್ಗಾ (=ಹುಲಿ)'— ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ—ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೭೫೪–೫೫ : '೭೭ ಬರಗಾ'— ಎರಡು ಜನಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಪು. ೫೭

97 ಮುದ್ದು ಮಾದೇವನ ನೆನೆದೇವು. ಪು. ೩೪ ; ಪಾಠಾಂ.—'೮೭ ಕವಲು'— ಎರಡು ಜನಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಪು. ೩೨

98 ಎಚ್. ಎಲ್. ನಾಗೇಗೌಡ : ಪೆಳವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೨, ಪು. ೨೬೪ ; ಜಾನಪದ ರಸಗಂಗೆ, ಪು. ೨೩ ; ಮಲೆ ಮಾದೇಶ್ವರ—ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೧೨೮೨, ೧೩೧೧, ಇತ್ಯಾದಿ ; ಮುದ್ದು ಮಾದೇವನ ನೆನೆದೇವು, ಪು. ೪೪

ಈ '೭೭ ಮಲೆ'ಯ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣೆ ಇಂತಿದೆ : "ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲದ ಬಳಿ ಇರುವ ಏಳು ಬೆಟ್ಟಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಏಳು ಮಲೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಏಳುಮಲೆಯು ಮಹದೇಶ್ವರನ ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಆನುಮಲೆ, ಜೇನುಮಲೆ, ಗುಂಜಿನಮಲೆ, ಗುರುಗಂಜಿಮಲೆ, ಕಾನುಮಲೆ, ಈಬುತ್ತಿಮಲೆ, ನಾಗಮಲೆ—ಇವು ಏಳುಮಲೆಗಳು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪದುಮಮಲೆ, ಪಚ್ಚೆಮಲೆ, ಪೂಜೆಮಲೆ—ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಎಪ್ಪತ್ತು ಬೆಟ್ಟಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ"—ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ-೧, ಪು. ೨೪೮-೪೯.

99 ಎರಡು ಜನಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಪು. ೫೪ ; ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ ಸಂಪುಟ—೨

100 ಜೀ. ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ (ಸಂ.) : ಭಾಗವಂತಿಕೆ ಮೇಳ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪, ಪು. ೯೪

101 ಪಂಡಿತ ಮ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ (ಸಂ.) : ಓರುಗಲ್ಲು ಸೂರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೯, ಪು. ೩೨, ೫೩ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭ ಜಡೆಯೋರು', '೨೭ ಜಡೆಯೋರು'—ಕತ್ತಾಲ ದಾರಿ ದೂರ, ಪು. ೨೫೬, ೩೭೧-೬೨

102 ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ—ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೮೩೮, ೮೪೨, ೮೭೫, ಇತ್ಯಾದಿ

103 ಅದೇ, ಪು. ೮೩೮ ; ಮೇಳಿ = ನೇಗಿಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಊರಲು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಮರದ ಕವಡ — ಅರ್ಥಕೋಶ, ಪು. ೧೩೪೮

104 ದೇವಂಗಿ ಟಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ (ಸಂ.) : ಬಣ್ಣಪಾಡು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧, ಪು. ೧೯ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭ (ಹಿಪ್ಪೆಯ) ಮರ'—ಜಿ. ಎಸ್. ಭಟ್ಟ ಉಬರಡ್ಕ (ಸಂ.) : ಸಿರಿಗಂಧ ಸೂಸ್ಯಾವೆ, ಚೊಕ್ಕಾಡಿ (ದ. ಕ.), ೧೯೬೮, ಪು. ೬೪ ; '೭೧ (ಅರಳೀ)ಮರ'—ಮಳಲಿ ವಸಂತಕುಮಾರ್ (ಸಂ.) : ಕೋಲುಪದಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೬, ಪು. ೧೦೨ ; '೨೫ ಕವಲು ಮರ'—ಶ್ರೀ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (ಸಂ.) : ಸರ್ವಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು, ವಚನ ೫೬೬, ಪು. ೧೦೫

105 ಮತಿಘಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ (ಸಂ.) : ಗೀತೆಗಳು—ಸಂಪುಟ ೧ , ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೫, ಪು. ೮೧೩, ೮೧೭

106 ಕೆ. ನಾರಾಯಣ, ವಿ.ಎನ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ (ಸಂ.) : ತುಂಬೇ ಹೂವಿಟ್ಟು ಶರಣೆನ್ನಿ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯, ಪು. ೩೧

107 ಸ. ಚ. ಮಹದೇವನಾಯಕ್ (ಸಂ.): ನಾನೆದ್ದು ನೆನೆವೇನು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೧; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭ ಕೋಟಿ ನವಿಲಿಂಡು'— ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರ—ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೧೨೩೭ ; ಬಣ್ಣಪಾಡು, ಪು. ೧೯

108 ಡಾ॥ ವಿ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಆಚಾರ್ಯ (ಸಂ.) : ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ದಿನಚರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೩, ಪು. ೧ : "ಯೇಕಾಂಬರನಾಥ । ಜಂಬುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ।ಅರುಣಾಚಲೇಶ್ವರ । ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರ । ಚಿದಂಬರ ವೊದಲಾದ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳು ಶಿವಸ್ಥಾನಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ।..." ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೨ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು' — ಕೆ. ರಾಮಾಂಜನೇಯುಲು : 'ರಾಯವಾಚಕಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ದಿನಚರಿ : ಒಂದು ಪರಿಶೀಲನೆ', ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ೭೦–೨, ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೫, ಪು. ೨೪

೭೭ ಮತ್ತು ೭೨ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸಂಖ್ಯೆಗಳೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ೭೨ ಸಹ ೭೭ರಂತೆಯೇ ಆಶಯರೂಪದ್ದೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು : "ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ೭೨ ಮೇಳಗಳು. ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ೭೨ ಮೇಳ

೭೭ ಲೋಕ, ೭೭ ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿ, ೭೭ ಉರಿಯ ಕಂಬ, ೭೭ ಅರಗಿನ ಪುತ್ಥಳಿ,[109] ೭೭ ಸಿಂಹಾಸನ,[110] ೭೭ ಗಟ್ಟ,[111] ೭೭ ಬಿರುದು,[112] ೭೭ ಬಿರುದು ವಾದ್ಯ,[113] ೭೭ ಚರಂತರು,[114] ೭೭ ಖಾನರು,[115] ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕರ್ತ ರಾಗಗಳಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಮೂವತ್ತಾರು ಮೇಳಕರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾರೂ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ"—**ಕೆ. ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ** : ನೆನಪುಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೪, ಪು. ೧೧೫–೧೧೬.

ಆದರೆ 'ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗ'ವೆಂಬುದು ಗುರುವಿನಿಂದ ಕಠಾರಿಕನವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೭೨ ವಿಧದ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆಯೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಅಪರೂಪದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ವಿನಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೭೨ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳು ೭೭ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಂತೆಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. 'ಯೆಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಮಾಸಕ್ಕೆ ಯೆಪ್ಪತ್ತೆರಡು ದಿವಸ' (ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪ್ರ. ೨೫೪ : ಅಜಿಲರ ಕೈಫಿಯತು) ಮತ್ತು "ಮಧುರೆಯ ಕೋಟೆಯ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ಕಾಯಲು ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪಾಳೆಯಗಾರರಿದ್ದರು" (ಡಾ॥ ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೊರೆ, ಡಾ॥ ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು : ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ—ಭಾಗ ೧, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೮, ಪು. ೭೩)—ಇವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

109 ಸರ್ವಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು, ವಚನ ೭೨೭, ಪು. ೧೫೧ : "ಸರ್ಪನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲಿಪ್ಪ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಲೋಕವ ಕಂಡೆನಯ್ಯಾ, ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಲೋಕದೊಳಗಿಪ್ಪ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿಗಳ ಕಂಡೆನಯ್ಯಾ, ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿಗಳ ಮೇಲಿಪ್ಪ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಉರಿಯ ಕಂಬವ ಕಂಡೆನಯ್ಯಾ. ಆ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಉರಿಯ ಕಂಬದಮೇಲಿಪ್ಪ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಅರಗಿನ ಪುತ್ಥಳಿ ಕರಗಿ ಹೋದವು. ಆ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಉರಿದು ಹೋದವು. ಆ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳಾಗಿಹೋದವು. ಆ ಸರ್ಪ ಬೆಂದು ಸತ್ತುಹೋಯಿತ್ತು...."

110 ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ (ಸಂ.) : ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ನಿಂಬಸಾಮಂತ ಚರಿತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧, ಪು. ೩೫ : ಸಂಧಿ ೨, ಪದ್ಯ ೬೦ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೪ ಸಿಂಹಾಸನ' (ಚತುಸ್ಸಪ್ತತಿ ಸಂಖ್ಯಾಕ ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥಾಯಿ)—M. A. R., 1939, No. 42, Mysore District, 1825 A.D., pp. 157, 167; '೭ ಸಿಂಹಾಸನ'—E. C., Vol. V, Part II, Hassan District, Arsikere 102, c 1100 A.D.

111 ಕೋಲುಪದಗಳು, ಪು. ೮೪

112 ನಾಗೇಶ : ಮುರಿಗೆಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪದ (ಲಾವಣಿ), ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿ, ಬಿ ೧೩೯೭/೪, ಪು. ೨೧ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೨ ಬಿರುದು'— ಡಾ॥ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (ಸಂ.) : ಮಹಾದೇವನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಂದ್ರವಿಜಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ೧೯೭೧, ಪು. ೨೪೮ : ಸಪ್ತದಶೋಧ್ಯಾಯಃ, ಪದ್ಯ ೮೧ ; ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ—ಸಂಪುಟ ೧ ಮತ್ತು ೨, ಪು. ೬, ೧೪, ಇತ್ಯಾದಿ ಮತ್ತು ಪು. ೪, ೭, ಇತ್ಯಾದಿ ; '೭೨ ಬಿರುದಾವಳಿ'—ನಿಂಗಣ್ಣ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ, ಶಿವಲಿಂಗಪ್ಪ ಭಾವಿಕಟ್ಟಿ (ಸಂ.) : ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಕಲಗಿಯ ಅಡವೀಶ, ಅಕ್ಕತಂಗೇರಹಾಳ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ), ೧೯೭೨, ಪು. ೪೩

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಯಕನಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವೈಕ್ಯರಾದ ಶರಣ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸ ಹಟ್ಟಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪನಾಯಕನು ೭೭ ಬಿರುದು ಸಹಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿತೆಂದೂ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು ಅವರು ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಆದರೆ ಅವರು ಒದಗಿಸಿರುವ ಈ ೭೭ ಬಿರುದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಕೇವಲ ೨೬ ಮಾತ್ರ.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಶ್ರೀ ಪರ್ವತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಹೊಸದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮತ್ತೋಡು ಮಠದೈಯ್ಯಗಳ ಮನೆತನದ ಮೂಲದವರಾಗಿದ್ದು, ಇವರ ವಂಶದವರು ಮತ್ತೋಡು ಸಂಸ್ಥಾನದ ೭೭ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವಾಚಾರ, ಹವ್ಯಕವ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರೆಂದು ಅದೇ ವಂಶಜರಾದ ಸೋಮೇನಹಳ್ಳಿಮಠದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಶ್ರೀಶೈಲ ಆರಾಧ್ಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ—ಅವರು ತಿಳಿಸಿರುವರು.

113 ಮುರಿಗೆಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪದ (ಲಾವಣಿ), ಪು. ೨೩

114 ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶ್ರೀ ಬೃಹನ್ಮಠದ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರಗಳು : ಮೈಸೂರು ಧೊರೆಗಳ ಶೀಮೆಯ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಕಮಿಷ್ನರ ಇಸ್ತಿಹಾರುನಾಮೆ, ತಾರೀಖು ೧ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೮೩೫, ಪು. ೫೨

115 M. A. R., 1931, No. 1, *Nandana Hosur Copper Plate*, pp. 93, 94 ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭೦ ಖಾನರು', '೭೭ ಖಾನರ ಗಂಡ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಸಹ ಇದೇ ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿ (ಪು. ೯೩) ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಋಷಿಸದೃಶ ದಾರ್ಶನಿಕನೂ ವಚನಕಾರನೂ ಆದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಧರೆಯಲ್ಲಿ ೭೭ ಕಡೆ ಪಲ್ಲವಿಸಿರುವ ನಿಜಾನಂದ ಶಿವಯೋಗ ಸಮಾಧಿ'ಗಳಿವೆಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.[116] ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯು (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಇಂದಿನ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ) ಆದಿ ಗದ್ದುಗೆಯೆಂದೂ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ತಿಪಟೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾರೆಕುರ್ಚಿದೊಣೆ ಗಂಗಾಕ್ಷೇತ್ರವು ೭೭ನೆಯ ಗದ್ದುಗೆಯೆಂದೂ ಇದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗೋಡೆಕೆರೆ ಗದ್ದುಗೆಯು ಕೊನೆಯದು, ಅಂದರೆ ೭೭ನೆಯದೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆದಿ ಗದ್ದುಗೆ ಸಹಿತ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಈವರೆಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಗದ್ದುಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೩೨ ಮಾತ್ರ.[117] ಹಾಗೆಯೇ, ಇದುವರೆಗೆ ದ್ವಾರಕಾಪೀಠವನ್ನಾಳಿದ ೭೭ ಜಗದ್ಗುರುಗಳ ಸಾಧನೆ ಬಗೆಗೆ ಯಾವ ಲಿಖಿತ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು[118] ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹ.

ಸಂಖ್ಯೆ ೧ ರಿಂದ ೭೭ರವರೆಗೆ ಪೂರ್ತ ಯಾದಿಯುಳ್ಳ ವಿರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಏಕಾರೇಯ ಗೋತ್ರಮುಲು (ವೈಶ್ಯ ಗೋತ್ರಮುಲು),' 'ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಕ್ರೈಸ್ತು ವಂಶಾವಳಿ' ಮತ್ತು 'ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ನರಕಾಲು' ಮುಖ್ಯವಾದುವು.[119] 'ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಕ್ರೈಸ್ತು ವಂಶಾವಳಿ'ಯು ಆಡಮ್‌ನಿಂದ ಏಸುವಿನವರೆಗೆ ಆಗಿ ಹೋದ ೭೭ ಮಂದಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳ ವಿಶ್ವಸನೀಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ ಇರುವಂತಿಲ್ಲ. 'ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರಮು', 'ಶಿವಯೋಗ ಸಾರಮು', 'ಪ್ರತಾಪ ಚರಿತ್ರಮು' ಮೊದಲಾದ ತೆಲುಗುಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ '೭೭ ದುರ್ಗ'ಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[120] ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ ಅಂಶಗಳೇ.

ಕಂಪಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮೊಗಲರ ಪರವಾಗಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಮಾತಂಗಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ರಣಕಾದವರಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಯ(ಕುಮಾರ ರಾಮ)ನ ಸಂಗಡಿಗ ಕಾಟಣ್ಣನೂ ಇದ್ದು, ಈತನನ್ನು ಜನಪದರು 'ಏಳುರಾಯರ ಗಂಡ'ನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವರು — ಡಾ॥ ಬಿ. ಎಸ್. ಗದ್ದಗಿಮಠ (ಸಂ.) : ಜನತಾ ಗೀತೆಗಳು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೬, ಪು. ೨೫. ಇದಕ್ಕೆ ಪಾಠಾಂತರವಾಗಿ ಕಾರ್ಕಳದ ಅರಸರು ಧರಿಸಿದ ಬಿರುದುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ನಮೂದಿಸಲಾದ 'ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಮಂಡಲಿಕರ ಗಂಡ' ಎಂಬುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಬಹುದು — ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪು. ೧೧೧: ಕಾರ್ಕಳ ಅರಸರ ಕೈಫಿಯತ್ತು. 'ಎಪ್ಪತ್ತರ ಗಂಡ' ಎಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ. 'ಎಪ್ಪತ್ತರ ಗಂಡ' (ಶ್ರೀಮತು ಎಪ್ಪತ್ತರ ಗಂಡ ಮರಳೋಜನ....) — ಏಳುಜನರ ಗಂಡ (= ಒಂದು ಬಿರುದು)—E. C., Vol. VIII, Shimoga District, Sagar 103-1, 1089 A.D. ; ಇಂತಹದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ : 'ಎಪ್ಪಂದಿರು (= ಎಪ್ಪತ್ತು ಜನ) ಪ್ರಭುಗಳು'— Ibid., Vol. VI, Chikmagalur 15-12, 1074 A. D.

'೭೭ ಪಾಳೆಯಗಾರರು' ಎಂಬುದರ ರೂಪಾಂತರವೇ ಈ '೭೭ ಖಾನರು'. '೭ ಪಾಳೆಯಗಾರರು' [ಜೀ. ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ (ಸಂ.) : ದೊಂಬಿದಾಸರ ಲಾವಣಿಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪, ಪು. ೧೩೮], '೭ ರಾಯರು' (ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ, ಪು. ೬೮ : ನಂಜೇಶನ ಕಾಲಜ್ಞಾನ, ಪದ್ಯ ೧೧೨),- ಇತ್ಯಾದಿ ಇದೇ ಆಶಯವುಳ್ಳ ಪಾಠಾಂತರಗಳು. "ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಏಳು ಚಕ್ರ(ರಾಜ್ಯ)ವನೆತ್ತಿ ರಾಜಕುಲವೆನಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನಾಳ್ಯಾರು" (ಅದೇ, ಪು. ೩ : ಸಂಗನಬಸವರಾಜದೇವರ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನ) ಎಂಬುದು ಸಹ ಇದನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆನ್ನಬಹುದು.

116 ಆರ್. ಎಸ್. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ : 'ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗದ್ದುಗೆಗಳು', ಸಿದ್ಧಶ್ರೀ (ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮಜಯಂತಿ ಮಹೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ), ತುಮಕೂರು, ಜನವರಿ ೧೯೮೨, ಪು. ೪೯-೫೦

117 ಅದೇ, ಪು. ೫೦ ; ಈ ಬಗೆಗೆ ಈ ಲೇಖಕರ ನಿಲುವು ಇಂತಿದೆ : "ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಗದ್ದುಗೆಗಳಿಷ್ಟು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಗದ್ದುಗೆಗಳ ಸ್ಥಳಪುರಾಣಸಹಿತ ತಿಳಿದು ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿದೆ."

118 ಗ್ರಾಮಕೂಗು (ವಾರಪತ್ರಿಕೆ), ಭರಮಸಾಗರ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ), ದಿನಾಂಕ ೧೦-೧೧-೧೯೮೭

119 ಬಿ. ಅನಂತರಾವು (ಸಂಕಲನಕರ್ತ) : ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಪದಕೋಶಮು (ತೆಲುಗು), ವಿಜಯವಾಡ (ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ), ಪು. ೩೭೭-೭೧೫

120 ಈ ಅಂಶದೊಡನೆ ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಚಕರಾಗಿರುವ ಡಾ॥ ಪ್ರತಿಭಾ ಚಿಣ್ಣಪ್ಪ ಅವರು.

೭೭ರ ನಂತರದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂದರೆ ೭೭೦. ಈ ಮುಂದಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಆಶಯ ಪೂರಿತವಾದುದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ: ೭೭೦ವರುಷ,[121] ೭೭೦ ವರುಷಕೆ ಸುಪ್ಪಿ,[122] ೭೭೦ ತೂಕ ಚಿನ್ನ,[123] ೭೭೦ ಮನೆ,[124] ೭೭೦ ಗಣ,[125] ೭೭೦ ಅಮರಗಣ.[126]

---

121 ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಕಲಗಿಯ ಅಡವೀಶ, ಪು. ೨೯

122 ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ—ಭಾಗ ೫, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೦, ಪು. ೨೯೬ ೨೨೮-೨೨೯

123 ಡಾ॥ ಎಚ್. ಪಿ. ಮಲ್ಲೇದೇವರು (ಸಂ.) : ಉರಿಲಿಂಗಪೆದ್ದಿಗಳ ವಚನಗಳು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೫ ಪು. ೧೭೭ : ವಚನ ೨೪೦

124 ಡಾ॥ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.) : ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನಸಾರಾಮೃತ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೪, ಪು. ೩೩೨ : ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ವಚನ

125 ನಿಂಗಣ್ಣ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ (ಸಂ.) : ಗಂಡುಸರ ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳು, ಪು. ೧೮೧ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭೦ ಗಣಂಗಳು' : "ದೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸ, ಸುಂಕದ ಬಂಕಣ್ಣ, ಹಡವದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ, ಕೊಂಡಗೂಳಿಯ ಕೇಶಿರಾಜಯ್ಯಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಏಳುನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತು ಗಣಂಗಳು...."—ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ—ಭಾಗ ೧, ಪು. ೨, ೬-೭, ೧೧, ೮ , ೧೦೭ ; '೭೭ ಸಾವಿರ ಗಣಂಗಳು'— ಹೆಳವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಪು. ೨೬೩ ; '೧,೯೬,೦೦೦ ಗಣಂಗಳು'—ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ—ಭಾಗ ೧, ಪು. ೨

126 ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪ (ಸಂ.) : ಶ್ರೀ ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೭, ಪು. ೧೬೩-೧೬೪ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭೧ ಅಮರಗಣಂಗಳು'—ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಕಲಗಿಯ ಅಡವೀಶ, ಪು. ೩೮, ೪೦-೪೧, ೪೩-೪೪ ; ಇತರ ಉದಾಹರಣೆಗಳು : '೭೭೧ ಮಂದಿ' ಮತ್ತು '೭೭೧ ಲಿಂಗ'—ಅದೇ, ಪು. ೩೯ ಮತ್ತು ೪೦

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ '೫೬ ದೇಶಂಗಳು', '೭೭೦ ಅಮರಗಣ ಸಹಿತ' ಮತ್ತು '೮೮ ಪವಾಡಮಂ ಗೆಲಿದು' ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯಾ ವಾಚಕಗಳು ಕೇವಲ ಆಶಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಂತಹವು—ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ : ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು, ಪು. ೯೦. ಇಲ್ಲಿಯ '೫೬ ದೇಶಂಗಳು' ಅಥವಾ 'ಚ(ಛ)ಪ್ಪನ್ನ ದೇಶಗಳು' ಎಂಬುದು ಜನಪ್ರಿಯ ಆಶಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಶಾಸನಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣೆ. 'ಚ(ಛ)ಪ್ಪನ್ನ ದೇಶಗಳು' ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಂತಿದೆ : "...ಈ ದೇಶಭೇದ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುದು, ಅಂಗೀಕಾರಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ; ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವೂ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣ್ಯವೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವೂ ಆದ ಈಚಿನ ಕಾಲದವು. ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದರೆ ರಾಜಕೀಯವಾದ ಯಾವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾವ ೫೬ ದೇಶಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದು....ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪ್ರಚಲಿತವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆದ ೫೬ ದೇಶಗಳು ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಬರುಬರುತ್ತ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ, ಛಪ್ಪನ್ನದೇಶಗಳ ಗಣನೆ, ಕಲ್ಪನೆ, ಉಕ್ತಿ ಬೌದ್ಧಕಾಲೀನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸೋಳಸಮಹಾಜನಪದಗಳಂತೆ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸರಣಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ"—ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ : ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂಥನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೨, ಪು. ೧೪೯-೧೫೦ : 'ಚ(ಛ)ಪ್ಪನ್ನ ದೇಶಗಳು'.

ಹಾಗೆಯೇ, ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಣೆ-ಸಹ ಇಂತಹ ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವಂತಹದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ ದೃಢವಾಗಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೂ "...ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗುವ ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿ ಎಂಬುದು ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗೀಕರಣವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ" ಎಂತಲೂ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು—ಡಾ॥ ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ : 'ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿ', ಆಸ್ವಾದ (ಪ್ರೊ॥ ಎಂ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ), ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೩, ಪು. ೪೩೩.

ಈ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ '೭' ಮೂಲಾಂಕವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಇದೇ ವರ್ಗದ ಇತರ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಆಶಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ.

೭೭೦ ಚರಲಿಂಗ,[127] ೭೭೦ ದಿಡ್ಡಿ,[128] ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ೭೭೦ ವರುಷ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಆಳಿದವರು.[129] "ನಾವು (ಬಸವಣ್ಣ) ಹೋದ ಏಳುನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತು ವರುಷದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಿ ಹುಟ್ಟ್ಯಾಳು," "ನಾವು ಹೋದ ಏಳುನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ ಬಿದುರೆಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣ ಕೆಟ್ಟು ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಆದ್ಯಾವು,"[130] "ಅಪ್ಪ ಬಸವಣ್ಣ ಬರುವುದು ಏಳ್ನೂರು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ"[131]—ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ೭೭೦ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿಯಷ್ಟೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂಬುದು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತೀರ್ಥ ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೧೬ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮದ್ಮೊರ ಖಣ್ಡೆಯ ಪಾಪವಿನಾಶ ದೇವರ ಏಳುನೂಱೆಳ್ಪತ್ತ[ರ] ಮೊದಲಡವಕೆಯ ಮಟದ...." ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ[132] ಈ ೭೭೦ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಅವಕಾಶ ಪಡೆದಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ಹೊಸಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸೂಲಿಬೆಲೆ ಮತ್ತು ಖಾಜಿಹೊಸಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತ ಸುಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯ ಗದ್ದುಗೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಸಂತನ ಭಕ್ತರಾಗಿರುವ ಪಾಂಚಾಳ(ವಿಶ್ವಕರ್ಮ)ರು ಇಂತಹ ಗದ್ದುಗೆಗಳು ೭೭೦ ಕಡೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು[133] ಸಹ ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ.

"ಏಳುನೂರದ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪ್ರಮಥರ ಮ್ಯಾಳ ಗೂಡಿತು...." ಎಂಬುದು ಮೋದಾರ ಕೇತಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತ ಕೋಲುಪದದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದು,[134] ೭೭೭ರ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

'೭೭ ಕೋಟಿ' ಕುರಿತ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, '೭೭ ಕೋಟಿ ಗಿರಿ'ಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ,[135] ಜಗದರಸ ರಾಮನಿಗೆ '೭೭ ಕೋಟಿ ಬಲಪತಿಗಳು' ಕೈ ಮುಗಿದು ಸಾರುತಿರ್ದರೆಂದು ನರಹರಿ(ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ)ಯು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.[136] ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ರಚನೆಯೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಈವರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಾಸನಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅನುವಾದದ 'ಶಾಸನವಚನ'('ಗುರುವಚನ')ವೊಂದು '೭೭ ಕೋಟಿ

---

127 ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ—ಭಾಗ ೧, ಪು. ೧೧

128 ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಹಿತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಪಟ್ಟಣದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕುರಿತ ವಿವರಣೆ ಇಂತಿದೆ : "ಬಿದುರುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಗದ್ದಿಗೆ ಅಡಿಯಲಿರ್ದ ಕೋಟಿ ತೊಂಬತ್ತೊಂದು ದ್ರವ್ಯವ ತೆಗೆದು ಇನ್ನು ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿಸಿ, ಮಹಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣವ ಕಟ್ಟಿಸ್ಯಾರು. ದೆಸೆದೆಸೆಯಲ್ಲು ಬಳಸಿ ಬಂದ ಕೋಟೆ ನಲವತ್ತೆಂಟು ಯೋಜನ ಪ್ರಮಾಣ.ತಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನೂರ ಅರವತ್ತು ಬಾಗಿಲು. ಏಳುನೂರು ಎಪ್ಪತ್ತು ದಿಡ್ಡಿ. ಒಂಬೈನೂರು ಚೋರದಿಡ್ಡಿ...." ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಖ್ಯೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ; ಪಾಠಾಂ.—'೭೭೦ ಮಹಾದ್ವಾರ'—ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಕಲಗಿಯ ಅಡವೀಶ, ಪು. ೩೮

129 ನಿರಂಜನ ವಂಶರತ್ನಾಕರ—ಭಾಗ ೧, ಪು. ೧೦

130 ನಾನಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ—ಭಾಗ ೧, ಪು ೩, ೧೩

131 ಅದೇ, ಪು. ೧೩೮, ೧೪೦ : ಎಮ್ಮೆಬಸವಣ್ಣನ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ನೀಲಮ್ಮನ ಕಾಲಜ್ಞಾನ

132 Shrinivas Ritti, Anand Kumbhar (Eds.) : *Inscriptions from Solapur District*, No. 2, Dharwad ,1988, pp. 2-3

133 *Karnataka State Gazetteer-Bangalore Rural District*, p. 145

134 ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ (ಸಂ.): ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿ—ಭಾಗ ೮ : ಕೋಲು ಪದ,' ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೬, ಪು. ೫೨

135 ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ (ಸಂ.) : ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿ—ಭಾಗ ೬ : ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡು, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೬, ಪು. ೫೦

136 ತೊರವೆಯ ರಾಮಾಯಣ—ಸಂಪುಟ ೧, ಪು. ೪೧೨ : ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಕಾಂಡ, ಸಂಧಿ ೮, ಪದ್ಯ ೨

ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ 'ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವು 'ಕೆಲವಾರು ಪಾಠಾಂತರಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದು, ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎಡೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನೀಯ ಅಂಶ.[137]

೭೭೦೦, ೭೦೭೦ ಕೋಟಿ, ಇತ್ಯಾದಿ : ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಇತರ ಸಂಖ್ಯಾ ರೂಪಗಳು ದಾಖಲಾಗಿರುವ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಜನಪದಗೀತೆಯೊಂದರಲ್ಲಿಯ '೭೭೦೦ ಜಂಗಮರು'[138] ಹಾಗೂ ನಂದನಹೊಸೂರು ತಾಮ್ರಪತ್ರದಲ್ಲಿಯ '೭೭೦೦ ಬಂಡಿಗಳು'[139] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವು.

'೭೦೭೦ ಕೋಟಿ' ಎಂಬುದು ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವುದು[140] ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ, ಸರ್ವಜ್ಞಕವಿಯು ಸಾರಿದ ವಚನಗಳು ಒಟ್ಟು '೭ ಲಕ್ಷದ ೭೭ ಸಾವಿರದ ೭೭೭' ಎಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು.[141]

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, '೭' ಮೂಲಾಂಕವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಈ ವರ್ಗದ ಇತರ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿದ್ದು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಖ್ಯಾ ಆಶಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿರ್ಣಯಯುತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.*

---

137 ಈ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವನ್ನುಳ್ಳ 'ಶಾಸನ ವಚನ'ದ ಸಾಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ : "....ಆತನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲವಂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕೋಟಿ ವರುಷಂಬರಂ ಹುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಂಡಿರು," ಇತ್ಯಾದಿ.
South Indian Inscriptions, Vols. XV & XX ; E. C., Vol. VII, Shimoga District & Vol. XI, Chitradurga District ; *Karnataka Inscriptions*, Vol. XXIII ; *Journal of the Karnataka University*, Vol. II (1962) ಮತ್ತು *Inscriptions from Solapur District*, No. 2 ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡ ಹಾಗೂ 'ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡ ಈ ವಚನವಿರುವ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳೆಂದರೆ—ಚೂರ್ಗಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೦), ಸಂಖ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೪), ಕೂಡಿಗಿ ಶಾಸನ (ಪಾಠಾಂ.—'ಯೆಪ್ಪತ್ತು ಕೋಟಿ', ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೧), ಗುಂಡಕರ್ಜಗಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦–೧೨೪೭), ಅಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೫), ಟಾಕಳಿ ಶಾಸನ ('ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಕೋಟಿ ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ್'—ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೪೭-೧೨೬೧), ಕೋಳಿಸಾಲೆ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬), ಫಡೇಕನೂರು ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬-೧೨೫೭), ಜಟ್ಟಿಗಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭), ತಡವಳ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭ ?), ಬುಡರಸಿಂಗಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭), ಕೊಟ್ಟಗಿ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೪), ಸಂಗೂರು ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೫), ಯಡಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನ (೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಗುಂಜಿಗಾಂವ ಶಾಸನ (೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಸೊಲ್ಲಾಪುರ—ಉತ್ತರತಾಲ್ಲೂಕು ಶಾಸನ ('ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿ ಕೋಟಿ ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ್'—ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೧೬) ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೫೬).

138 ಕ್ಯಾತನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣ (ಸಂ.) : ಫ್ಲೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಐದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಲಾವಣಿಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೨, ಪು. ೮೯

139 M. A. R., 1931, No. 1, p. 93

140 ಪಿ. ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು (ಸಂ.) : ಬಾಚಿಕಾಯಕದ ಬಸವರಾಜದೇವರ ವಚನಗಳು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೭, ವಚನ ೧೨

141 ತ. ಪು. ವೆಂಟಕರಾಮ್ : 'ಸಾಹಿತ್ಯ—ಒಂದು ನೋಟ', ಅಂಬಾರಿ (ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲಾ ಎರಡನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ನೆನಪಿನ ಸಂಚಿಕೆ), ಆನೇಕಲ್, ೧೯೮೧

* ಕೆಲವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಉಪಕರಿಸಿದ ಸರ್ವಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ, ಡಾ॥ ಆರ್. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಚ್. ಪಿ. ಶಶಿಧರಮೂರ್ತಿ, ಆಲ್ಲಿ. ಚಿರಂಜೀವಿ ಮತ್ತು ಎಂ. ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.